

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิเคราะห์จำแนกปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเลือกศึกษาต่อระดับอุดมศึกษาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม ซึ่งผู้วิจัยนำเสนอเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องตามลำดับหัวข้อดังนี้

1. การจัดการศึกษาในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม
2. การจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษาในประเทศไทย
3. ความหมายและกระบวนการของการตัดสินใจ
4. ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการตัดสินใจเลือกศึกษาต่อ
5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเลือกศึกษาต่อ
6. การวิเคราะห์จำแนกกลุ่ม (Discriminant Analysis)

1. การจัดการศึกษาในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม

ในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ของประเทศไทยมีรูปแบบการจัดการศึกษาที่มีความหลากหลาย ได้แก่ โรงเรียนรัฐบาล โรงเรียนเอกชน โรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม มาตรา 15 (1) และ 15 (2) สถาบันศึกษาปอเนาะ ศูนย์ฝึกอบรมจริยธรรมและศาสนาอิสลาม (ตาดีกา) โรงเรียนพระปริยัติธรรม สำนักศาสนศึกษา สำนักเรียนและศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ เป็นต้น

โรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามหนึ่งในสถาบันการศึกษาในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ที่มีพัฒนาการที่ยาวนานมาพร้อมๆ กับการก่อตั้งชุมชนของมุสลิม ซึ่งเป็นประชากรส่วนใหญ่ของพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ทั้งนี้เนื่องจากทำให้ความสำคัญของการศึกษาในศาสนาอิสลาม จึงเป็นผลให้เกิดสถาบันทางการศึกษาของชุมชนมุสลิมขึ้น โดยโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามเดิมมีการจัดการศึกษาในรูปแบบ “ปอเนาะ” และด้วยนโยบายของรัฐที่มุ่งพัฒนาการจัดการศึกษาในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้และเพื่อสร้างความมั่นคงในพื้นที่นี้ ทำให้เกิดการพัฒนาเปลี่ยนรูปแบบมาเป็นโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในปัจจุบัน ในขณะที่ปอเนาะบางแห่งก็ยังคงรูปแบบการจัดการศึกษาเช่นเดิม และปัจจุบันรัฐบาลอนุญาตให้จดทะเบียนเป็นสถานศึกษาในรูปแบบพิเศษอีกหนึ่งรูปแบบ โดยใช้ชื่อว่า “สถานศึกษาปอเนาะ”

โรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามพัฒนามาจากคำว่า “ปอเนาะ” ซึ่งเป็นศัพท์ที่เพี้ยนมาจากคำว่า “ปอนโด๊ะ” (Pondok) แปลว่า กระท่อมหรือที่พัก แต่ความหมายทั่วไปหมายถึง สำนักศึกษาวิชาการอิสลาม ส่วนที่มีชื่อเรียกว่า ปอเนาะ ซึ่งแปลว่ากระท่อมนั้น เพราะในปอเนาะแต่ละแห่งที่มีโต๊ะครูผู้สอนศาสนา จะมีนักเรียนหรือนักศึกษามาปลูกกระท่อมอยู่อาศัยในละแวกบ้านโต๊ะครูที่กำหนดเป็นอาณาบริเวณของปอเนาะ สถานที่ที่จะจัดตั้งปอเนาะอาจจะเป็นที่ดินของโต๊ะครูหรือที่ดินที่ชาวบ้านบริจาค โต๊ะครูอาจจะเป็นผู้จัดตั้งปอเนาะเองหรือโดยการขอรับรองของชาวบ้านให้โต๊ะครูจัดตั้ง ผู้ปกครองที่ศรัทธาโต๊ะครูจะส่งบุตรหลานมาเรียนโดยการสร้างกระท่อมเล็กๆ ใกล้เคียงสำนักศึกษาและหุงหาอาหารกันเอง นักเรียนหรือนักศึกษาที่เรียนในปอเนาะมีทั้งหญิงและชายในเรื่องที่อยู่อาศัยและการเรียนจะมีการแยกกันอยู่และในบางแห่งจะแยกกันเรียนด้วย นักเรียนส่วนใหญ่จะเรียนจบชั้นประถมศึกษาแล้วจึงจะเรียนปอเนาะ การสอนของโต๊ะครูถือเป็นวิทยาทานเพื่อเผยแพร่ศาสนาและอบรมขนบธรรมเนียมประเพณีของสังคมให้แก่เยาวชนมุสลิม โต๊ะครูจึงไม่เรียกเก็บค่าเล่าเรียนหรือค่าธรรมเนียมใดๆ แต่นักเรียนอาจตอบแทนด้วยการบริจาคหรือด้วยแรงงานในการทำงานให้โต๊ะครู และเนื่องจากโต๊ะครูเองต้องประกอบอาชีพเพื่อการยังชีพ ด้วยระบบการสอนแบบดั้งเดิม ในปอเนาะจึงไม่มีหลักสูตร ไม่มีกำหนดเวลาแน่นอน โต๊ะครูจะสอนตามความสะดวกและความเหมาะสม เวลาในการศึกษาก็ไม่มีกำหนดแน่นอนว่าเมื่อไรจะสำเร็จ การศึกษา บางคนอาจเรียนถึง 10 ปี หรือนานกว่านี้

ต่อมารัฐบาลโดยกระทรวงศึกษาธิการได้พิจารณาเห็นความจำเป็นที่จะต้องเร่งรัดพัฒนาการศึกษาของปอเนาะ จึงได้มีการปรับปรุงส่งเสริมทางด้านการบริหารและวิชาการ ตลอดจนการให้ความช่วยเหลือด้วยการอุดหนุนด้านต่างๆ พ.ศ. 2504-2508 กระทรวงศึกษาธิการได้ประกาศใช้ระเบียบการส่งเสริมปอเนาะมีชื่อว่า “ระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยการปรับปรุงส่งเสริมปอเนาะในภาคการศึกษา 2 พ.ศ. 2504” พ.ศ. 2508-2514 ทางรัฐบาลได้อนุมัติให้กระทรวงศึกษาธิการทำการส่งเสริมปอเนาะที่จดทะเบียนแล้วให้แปรสภาพเป็นโรงเรียนราษฎร์สอนศาสนาอิสลาม กระทรวงศึกษาธิการ ด้วยความเห็นชอบของคณะรัฐมนตรี ได้แต่งตั้งคณะกรรมการปรับปรุงโรงเรียนราษฎร์สอนศาสนาอิสลามภาคใต้แก่กระทรวงศึกษาธิการ ต่อมากระทรวงศึกษาธิการได้ประกาศใช้โครงการอุดหนุนโรงเรียนราษฎร์สอนศาสนาอิสลามของกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2513 เพื่อส่งเสริมการเรียนการสอนวิชาสามัญและวิชาการศาสนาให้ได้ผลดีสนองความมุ่งหมายตามแผนการศึกษา และแผนพัฒนาภาคใต้ ทางโครงการได้ให้ความช่วยเหลือโรงเรียนด้วยการจัดให้มีครูช่วยสอนวิชาสามัญและอุปกรณ์การสอน

หลังจากที่ปอเนาะได้แปรสภาพเป็นโรงเรียนราษฎร์สอนศาสนาอิสลามเสร็จสิ้น ใน พ.ศ. 2514 โดยอยู่ในความควบคุมของกองโรงเรียนราษฎร์ กรมวิสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ กฎหมายที่ใช้บังคับและควบคุมโรงเรียนราษฎร์ คือ พ.ร.บ. โรงเรียนราษฎร์ พ.ศ. 2497 ซึ่งใช้บังคับมาตั้งแต่วันที่ 10 ก.พ. 2497 ต่อมาเมื่อปี พ.ศ. 2515 ได้มีประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 216 ให้จัดตั้งสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน (สช.) ขึ้นในกระทรวงศึกษาธิการ และโอนงานของกองโรงเรียนราษฎร์ไปเป็นของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน และในปี พ.ศ. 2518 ได้มีการปรับปรุงพระราชบัญญัติโรงเรียนราษฎร์ พ.ศ. 2497 อีกครั้งหนึ่ง เรียกว่า พระราชบัญญัติโรงเรียนราษฎร์ พ.ศ. 2518 ในปี พ.ศ. 2525 จึงได้เปลี่ยนชื่อ พระราชบัญญัติโรงเรียนราษฎร์เป็น พระราชบัญญัติโรงเรียนเอกชน เพื่อให้สอดคล้องกับชื่อ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน ซึ่งใช้มาจนถึงปัจจุบันนี้ ดังนั้นเพื่อให้สอดคล้องกับพระราชบัญญัติโรงเรียนเอกชน พ.ศ. 2525 โรงเรียนราษฎร์สอนศาสนาอิสลาม จึงได้เปลี่ยนชื่อเป็น โรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม ในปี พ.ศ. 2526

โรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามจัดเป็นโรงเรียนตามพระราชบัญญัติโรงเรียนเอกชน พ.ศ. 2525 ซึ่งแบ่งออกได้เป็น 2 ลักษณะ คือ

1. โรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามตามมาตรา 15(1) เป็นโรงเรียนที่สอนวิชาศาสนาควบคู่กับวิชาสามัญ ตามหลักสูตรของกระทรวงศึกษาธิการ ซึ่งโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามตามมาตรา 15 (1) แบ่งย่อยได้อีก 2 ลักษณะ คือ

ลักษณะที่ 1 คือ โรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามประเภทบริหารโดยสมาคมหรือมูลนิธิ ซึ่งเป็นนิติบุคคล ทางราชการอุดหนุนงบประมาณเป็นค่าใช้จ่ายรายหัว 100 เปอร์เซ็นต์ ซึ่งโรงเรียนลักษณะดังกล่าว ทางราชการจะถอนข้าราชการครูที่ไปช่วยสอนวิชาสามัญออก เนื่องจากได้รับการอุดหนุนไปจ้างครูโดยเฉพาะ หากโรงเรียนมีความจำเป็นต้องมีข้าราชการครูที่ทางราชการส่งไปช่วยสอน จะต้องคืนเงินจำนวนเท่ากับวุฒิมิการศึกษาระดับต้นของข้าราชการคนดังกล่าวให้แก่ทางราชการ

ลักษณะที่ 2 คือ โรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามประเภทบุคคลเป็นผู้รับใบอนุญาต ซึ่งทางราชการจะอุดหนุนงบประมาณค่าใช้จ่ายรายหัวเช่นเดียวกับโรงเรียนเอกชนสามัญทั่วไป แต่ทางราชการจะส่งข้าราชการครูส่วนหนึ่งสอนวิชาสามัญปฏิบัติการสอนร่วมกับครูที่โรงเรียนจ้างสอน

2. โรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม ตามมาตรา 15(2) แห่งพระราชบัญญัติโรงเรียนเอกชน พ.ศ. 2525 ซึ่งส่วนหนึ่งจัดการเรียนการสอนทางอิสลามศึกษาตามหลักสูตรของกระทรวงศึกษาธิการ และอีกส่วนหนึ่งจัดการเรียนการสอนวิชาสามัญตามหลักสูตรของกระทรวงศึกษาธิการควบคู่ไปด้วย แต่สภาพความพร้อมทั้งบุคลากรและระบบการจัดการเรียนรู้ยังไม่เข้าเกณฑ์ของกระทรวงศึกษาธิการที่จะยกระดับสู่การเป็นโรงเรียนตามมาตรา 15 (1) แห่งพระราชบัญญัติโรงเรียนเอกชน พ.ศ. 2525 (คนตานี, 2551 : 25-30)

ในด้านหลักสูตรโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามได้นำหลักสูตรสามัญศึกษาของโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นและมัธยมศึกษาตอนปลายมาใช้อย่างเต็มรูปแบบ สำหรับหลักสูตรศาสนาอิสลามได้แบ่งชั้นเรียนเป็น 10 ชั้นปี ได้แก่

1. หลักสูตรอิสลามศึกษาตอนต้น (อิบตีดาอียะห์) ใช้เวลาเรียน 4 ปี คือ ปีที่ 1 – 4 เรียน สัปดาห์ละ 30 ชั่วโมง มีวิชากร้อ่าน กิจกรรมศาสนา เอกภาพ ศาสนบัญญัติ หลักการอ่าน อัลกุรอาน ภาษาอาหรับ ภาษามลายู ศาสนประวัติและจริยธรรม
2. หลักสูตรอิสลามศึกษาตอนกลาง (มัศตาว์ซึเตาะ) ใช้เวลาเรียน 3 ปี คือ ปีที่ 5 - 7 เรียนสัปดาห์ละ 30 ชั่วโมง มีวิชากร้อ่าน วรรณกรรม เอกภาพ ศาสนบัญญัติ มรดก ภาษาอาหรับ ภาษามลายู ประวัติศาสตร์และจริยธรรม
3. หลักสูตรอิสลามศึกษาตอนปลาย (ชานาวียะห์) ใช้เวลาเรียน 3 ปี คือ ปีที่ 8 – 10 เรียน สัปดาห์ละ 30 ชั่วโมง ประกอบด้วยวิชาบังคับและวิชาเลือก ดังนี้ กร้อ่าน วรรณกรรม ศาสนบัญญัติ สำหรับนักเรียนที่เรียนโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม เมื่อจบการศึกษาชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 และจบหลักสูตรศาสนาชั้นสิบ (จบหลักสูตรชานาวียะห์) นักเรียนก็จะวางแผนในการเลือกศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษา ซึ่งมีทางเลือกที่หลากหลายไม่ว่าจะเรียนสายสามัญ สายอาชีวะและสายศาสนา

2. การจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษาในประเทศไทย

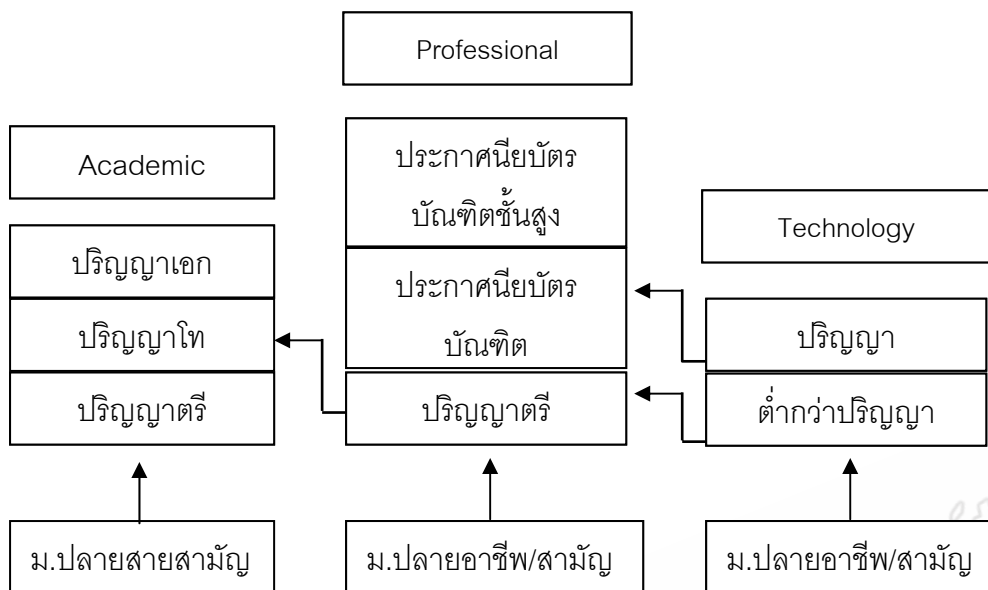
การศึกษาระดับอุดมศึกษานับเป็นกลไกหนึ่งของประเทศ มีหน้าที่สำคัญในการผลิตกำลังคนระดับกลางและระดับสูง สร้างและพัฒนาองค์ความรู้ ค้นคว้า วิจัย บริการวิชาการแก่สังคม และทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม การศึกษาระดับอุดมศึกษาจึงเป็นแหล่งรวมวิทยาการหลากหลายแขนง และเป็นศูนย์รวมของนักวิชาการที่มีความรู้ความสามารถเป็นจำนวนมาก รวมทั้งยังเป็นปัจจัยก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลง ไปสู่สังคมที่พึงปรารถนาอีกด้วย

2.1. สภาพการจัดการศึกษาในระดับอุดมศึกษา

การจัดการศึกษาในระดับอุดมศึกษา ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 เป็นการศึกษาระดับต่อจากการศึกษาขั้นพื้นฐานแบ่งเป็น 2 ระดับ คือ ระดับต่ำกว่าปริญญาและระดับปริญญา มีจุดมุ่งหมายตามที่กำหนดในแผนการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2535 ว่า การศึกษาระดับต่ำกว่าปริญญา มุ่งส่งเสริมให้ผู้เรียนได้พัฒนาความรู้และทักษะวิชาชีพในระดับกลาง รวมทั้งมีความสามารถในการริเริ่มประกอบการ และการศึกษาในระดับที่สูงขึ้น การศึกษาระดับปริญญาตรี มุ่งส่งเสริมให้ผู้เรียนได้พัฒนาความรู้ความสามารถในสาขาวิชาต่างๆ ในระดับสูง โดยเฉพาะการประยุกต์ทฤษฎีไปสู่การปฏิบัติ การริเริ่มพัฒนาทั้งทางวิชาการและวิชาชีพ ส่วนการศึกษาระดับสูงกว่าปริญญาตรี มุ่งส่งเสริมให้ผู้เรียนได้พัฒนาความรู้และทักษะในสาขาวิชาการเฉพาะทาง ให้มีความชำนาญมากยิ่งขึ้นมุ่งสร้างสรรค์ความก้าวหน้าและความเป็นเลิศทางวิชาการ โดยเฉพาะการศึกษาด้านค้นคว้า วิจัย และพัฒนาองค์ความรู้และเทคโนโลยี

สำหรับสภาพจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษาในระดับต่ำกว่าปริญญาตรีและระดับปริญญาตรีพบว่ามีลักษณะการจัดการศึกษาต่างๆ ดังนี้

1. ระดับต่ำกว่าปริญญาตรี จัดการเรียนการสอนในวิทยาลัยหรือสถาบัน ซึ่งส่วนใหญ่อยู่ภายใต้สังกัดกระทรวงศึกษาธิการ ได้แก่ กรมอาชีวศึกษา สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล กรมพลศึกษา กรมศิลปากร สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน มีระยะเวลาประมาณ 2 ปี
2. ระดับปริญญาตรี จัดการเรียนการสอนในสถาบันอุดมศึกษาทั้งของรัฐและเอกชน ซึ่งส่วนใหญ่สังกัดสำนักงานคณะกรรมการอุดมศึกษาแห่งชาติ กระทรวงศึกษาธิการ มีระยะเวลาศึกษาประมาณ 2 ปี สำหรับหลักสูตรต่อเนื่อง ซึ่งรับผู้จบอนุปริญญา หรือ ปวส. และ 4-6 ปี สำหรับผู้จบชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โดยสรุปการจัดโปรแกรมการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษาดังแผนภาพ

ภาพประกอบ 1 การจัดโปรแกรมการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษา

ที่มา : รายงานชุด “แนวทางการปฏิรูปอุดมศึกษาไทย”.แนวทางการปฏิรูปการศึกษา
ระดับอุดมศึกษา ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542

การจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษา สามารถแบ่งออกได้เป็น 3 สาย (program) ตาม
โครงสร้างการเรียกชื่อปริญญา ที่ทบวงมหาวิทยาลัยกำหนดดังนี้

1. สายวิชาการ (Academic Program) รับผู้จบมัธยมศึกษาตอนปลายสายสามัญ เข้า
ศึกษาต่อตั้งแต่ระดับปริญญาตรี ปริญญาโทและปริญญาเอก มีจุดเน้นในการผลิตนักวิชาการ
นักวิจัย ตั้งแต่ระดับกลางขึ้นไปถึงระดับสูง ได้แก่ หลักสูตรปริญญาวิทยาศาสตรบัณฑิตและศิลปะ
ศาสตรบัณฑิต ในสถาบันอุดมศึกษาต่างๆ

2. สายวิชาชีพ (Professional Program) รับผู้จบมัธยมศึกษาตอนปลายสายสามัญ เข้า
ศึกษาในระดับปริญญาตรี เน้นการสร้างผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้าน การศึกษาในระดับสูงกว่าปริญญา
ตรีในสายนี้ เป็นการศึกษาในระดับประกาศนียบัตรบัณฑิตและประกาศนียบัตรบัณฑิตชั้นสูง
(Graduate Diploma) ในสาขาเฉพาะทาง เช่น สาขาวิชาด้านแพทย์ วิทยาศาสตร์
วิทยาศาสตร์สุขภาพ สาขาสาธารณสุขศาสตร์ หลักสูตรเนติบัณฑิต หลักสูตรของทหารตำรวจ
 เป็นต้น

3. สายเทคโนโลยี (Technology Program) รับผู้ที่จบมัธยมศึกษาตอนปลายสายอาชีพ หรือสายสามัญ เข้าศึกษาต่อระดับอนุปริญญาหรือปริญญาตรี เน้นการผลิต Technician หรือ Professional Technician และ Technologist

อย่างไรก็ตาม ในทางปฏิบัติสายวิชาการและสายวิชาชีพ ยังมีความคาบเกี่ยวกันอยู่ เช่น สังคมศาสตร์บางสาขาเป็นทั้งวิชาการและวิชาชีพ เช่น นักกฎหมาย นักสังคมศาสตร์

สำหรับการจัดการศึกษาในสายศาสนาในระดับอุดมศึกษานั้น ในปัจจุบันมีสถาบันที่ รับผิดชอบโดยตรงอยู่ 2 สถาบัน ได้แก่ วิทยาลัยอิสลามศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ซึ่งเป็นสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ และมหาวิทยาลัยอิสลามยะลา ซึ่งเป็นสถาบันอุดมศึกษาของเอกชน

1. การจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษา ในวิทยาลัยอิสลามศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

วิทยาลัยอิสลามศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ตั้งอยู่ในวิทยาเขตปัตตานี โดยจัดตั้งเมื่อ 31 ธันวาคม พ.ศ. 2532 จากการเสนอของสำนักงานคณะกรรมการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ เพื่อจัดเป็นศูนย์กลางการศึกษา ศาสนาอิสลาม จัดการเรียนการสอนในสาขาวิชาทั้งในระดับปริญญาตรีและระดับบัณฑิตศึกษา โดยคณะรัฐมนตรีได้อนุมัติหลักการร่างพระราชกฤษฎีกาจัดตั้ง “วิทยาลัยอิสลามศึกษา” เป็นส่วนราชการในมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ในคราวประชุมเมื่อวันที่ 10 ตุลาคม 2532 และประกาศในราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 106 ตอนที่ 236 ลงวันที่ 31 ธันวาคม 2532 ให้วิทยาลัยอิสลามศึกษา เป็นส่วนราชการในมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี และตั้งแต่นั้นวิทยาลัยอิสลามศึกษามีฐานะเทียบเท่าคณะหนึ่งในมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี ในปัจจุบันวิทยาลัยอิสลามศึกษา เปิดทำการสอนทั้งในระดับปริญญาตรี ปริญญาโทและมีแผนเปิดดำเนินการในระดับปริญญาเอก ซึ่งในระดับปริญญาตรี เปิดสอนในสาขาวิชาอิสลามศึกษา หลักสุนทรพจน์ภาษาไทยและภาษาอาหรับ สาขาวิชากฎหมายอิสลาม สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์และการจัดการในอิสลาม สาขาวิชาครุศาสตร์อิสลาม และสาขาวิชาอิสลามศึกษา หลักสุนทรพจน์นานาชาติ ระดับปริญญาโทเปิดสอนในหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (อิสลามศึกษา) เน้นการผลิตมหาบัณฑิตที่มีความรู้สาขาวิชาอรรถศาสตร์ ชะรีอะฮ์ คุศฎาสตร์อิสลาม ประวัติศาสตร์และอารยธรรมอิสลาม ที่มีความสามารถนำองค์ความรู้มาพัฒนาและแก้ปัญหาสังคมได้ และเป็นกำลังสำคัญในองค์กรของรัฐและเอกชน สำหรับการศึกษาระดับปริญญาเอก วิทยาลัยอิสลามศึกษา ได้ร่วมมือกับ University Sains Malaysia ได้จัดหลักสูตรปริญญาเอกด้านอิสลามศึกษา (มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์, 2551)

2. การจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษา มหาวิทยาลัยอิสลามยะลา

วิทยาลัยอิสลามยะลา เป็นสถาบันการศึกษาเอกชนที่ดำเนินการจัดการศึกษาในระดับอุดมศึกษา โดยมุ่งเน้นการจัดการศึกษาที่สอดคล้องกับหลักคำสอนของศาสนาอิสลาม และมุ่งเน้นด้านการศึกษาอิสลาม ปัจจุบันวิทยาลัยอิสลามยะลาเปิดสอนใน 2 ระดับ คือ ระดับปริญญาตรีและระดับประกาศนียบัตรบัณฑิต ซึ่งการจัดการศึกษาในระดับปริญญาตรีประกอบด้วยสาขาวิชาต่างๆ ได้แก่ สาขาวิชาชาอ์อะห์ (กฎหมายอิสลาม) สาขาวิชาอูศูลุดดีน (หลักการศาสนาอิสลาม) สาขาวิชาภาษาอาหรับ สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์ การเงินและการธนาคาร สาขาวิชาเทคโนโลยีสารสนเทศ (หลักสูตรนานาชาติ) ระดับประกาศนียบัตรบัณฑิต 1 สาขาวิชา คือ สาขาวิชาการสอนอิสลามศึกษา นอกจากนี้วิทยาลัยอิสลามยะลา ยังมีแผนการเปิดสอนในระดับปริญญาโทใน 2 สาขาวิชา คือ สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน และสาขาวิชาประวัติศาสตร์อิสลาม (มหาวิทยาลัยอิสลามยะลา, 2551)

2.2. หน่วยงานที่จัดการศึกษาในระดับอุดมศึกษา

การจัดการศึกษาในระดับอุดมศึกษาของไทย ปัจจุบันอยู่ในความรับผิดชอบของหน่วยงานต่างๆ รวมทั้งสิ้น 10 กระทรวง ได้แก่ กระทรวงศึกษาธิการ กระทรวงกลาโหม กระทรวงสาธารณสุข กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ สำนักงานกฤษฎีกา กระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม กระทรวงคมนาคม กระทรวงยุติธรรม กรุงเทพมหานคร และสภาการศึกษา สถาบันอุดมศึกษาในสังกัดกระทรวงต่างๆ ดังกล่าวมีจำนวนรวมทั้งสิ้น 646 สถาบัน (ไม่นับวิทยาเขต) โดยมีสภาพการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษาแต่ละหน่วยงานดังนี้ (คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2545 : 10-11)

1. กระทรวงศึกษาธิการ การจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษาในสังกัดกระทรวงศึกษาธิการ จะมีหน่วยงานที่รับผิดชอบคือ คณะกรรมการการอุดมศึกษาแห่งชาติ ซึ่งก็คือ ทบวงมหาวิทยาลัยเก่า จัดการศึกษาในระดับปริญญาเป็นส่วนใหญ่ ทั้งในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ สถาบันอุดมศึกษาในกำกับของรัฐและในสถาบันอุดมศึกษาเอกชน การจัดการศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรีมีเป็นส่วนน้อยในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐบางแห่ง ได้แก่ สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช และในสถาบันอุดมศึกษาเอกชน 2-3 แห่ง สำหรับสถาบันอื่นๆ ที่สังกัดกระทรวงศึกษาธิการที่จัดการศึกษาระดับอุดมศึกษาจำแนกได้ดังนี้

ระดับต่ำกว่าปริญญาตรีหรือระดับอนุปริญญาและเทียบเท่า จัดการเรียนการสอนในวิทยาลัยหรือสถาบันสังกัดหน่วยงานต่างๆ ได้แก่

1. มหาวิทยาลัยราชภัฏ จัดการศึกษาระดับต่ำกว่าปริญญาตรีในสาขาวิชาต่างๆ ได้แก่ สาขาการศึกษา สาขาวิทยาศาสตร์ และสาขาวิชาศิลปศาสตร์ ทั้งหลักสูตรปรกติและหลักสูตร กศ.บป. ในสถาบันราชภัฏทั่วประเทศ
2. กรมอาชีวศึกษา จัดการศึกษาระดับต่ำกว่าปริญญาตรีหลักสูตร ปวส. และ ปวท. ใช้เวลาในการศึกษา 2 ปี ต่อจากมัธยมศึกษาตอนปลาย ในสถาบันสังกัดกรมอาชีวศึกษา ได้แก่ วิทยาลัยเทคนิค วิทยาลัยเกษตรกรรมและเทคโนโลยี และวิทยาลัยพาณิชยกรรม ศิลปกรรม เกษตรกรรมและคหกรรม
3. สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล จัดการศึกษาระดับต่ำกว่าปริญญาตรี หลักสูตร ปวส. ในวิทยาเขตต่างๆ 35 แห่ง ทั้งในส่วนกลางและส่วนภูมิภาค ในสาขาวิชาชีพ 5 สาขาเช่นเดียวกับข้อ 2
4. กรมศิลปากร จัดการศึกษาต่ำกว่าระดับปริญญาตรีหลักสูตร ปวส. สาขานาฏศิลป์และดุริยางค์ ในวิทยาลัยนาฏศิลป์และสาขาศิลปกรรมในวิทยาลัยช่างศิลป์
5. กรมพลศึกษา จัดการศึกษาระดับต่ำกว่าปริญญาตรีหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาการศึกษาระดับสูง (ปกศ.สูง ด้านพลศึกษาและสุขศึกษา) และหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.) ในวิทยาลัยพลศึกษา รวม 9 หลักสูตร เช่น บริหารธุรกิจ คอมพิวเตอร์ ธุรกิจท่องเที่ยวและการโรงแรม วารสารและการประชาสัมพันธ์ เทคโนโลยีการยาง เป็นต้น
6. สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน (สช.) จัดการศึกษาระดับต่ำกว่าปริญญาตรี หลักสูตร ปวท. และปวส. ใน 5 สาขาวิชา ในสถาบันอาชีวศึกษาเอกชนทั้งในส่วนกลางและส่วนภูมิภาค

ระดับปริญญาจัดการศึกษาในสถาบันต่างๆ ในสังกัดกระทรวงศึกษาธิการ ดังนี้

1. สถาบันราชภัฏ จัดการศึกษาระดับปริญญาตรีในสาขาการศึกษาศิลปศาสตร์และวิทยาศาสตร์ ในสถาบันราชภัฏ 36 แห่ง ทั้งในส่วนกลางและภูมิภาค นอกจากนี้สถาบันราชภัฏยังจัดการศึกษาระดับปริญญาโทในสถาบันราชภัฏบางแห่ง และเปิดสอนหลักสูตร กศ.บป. ระดับปริญญาตรี สำหรับบุคลากรประจำการ เพื่อพัฒนาทักษะความรู้สำหรับผู้ที่ทำงานแล้วโดยมีผู้รับบริการจำนวนมาก และเปิดสอนนอกเวลาราชการ
2. สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล จัดการศึกษาระดับปริญญาตรี หลักสูตร 2 ปี และ 4 ปี ในสายวิชาชีพโดยตรงและสายครูในสาขาวิชาต่างๆ คือ วิศวกรรมศาสตร์ คุรุศาสตร์อุตสาหกรรม

เกษตรศาสตร์ บริหารธุรกิจ คหกรรมศาสตร์ สถาปัตยกรรมศาสตร์ ศิลปกรรม นาฏศิลป์และดุริยางค์ วิทยาศาสตร์ ศิลปศาสตร์และศึกษาศาสตร์ โดยจัดการเรียนการสอนในวิชาคณะรวม 15 คณะและวิทยาเขตต่างๆ ในส่วนกลางและภูมิภาค นอกจากนี้สถาบันเทคโนโลยีราชมงคลยังรับนักศึกษาระดับปริญญาตรีภาคสมทบและภาคพิเศษในคณะและวิทยาเขตต่างๆ ด้วย

3. กรมอาชีวศึกษา จัดการศึกษาในระดับปริญญาตรีหลักสูตรประกาศนียบัตรครูเทคนิคชั้นสูง (ปทส.) ในวิทยาลัยสังกัดกรมอาชีวศึกษา และด้านจัดการศึกษาระดับปริญญาตรีด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีสถาบันเทคโนโลยีปทุมวัน

4. กรมพลศึกษา จัดการศึกษาระดับปริญญาตรีโดยสมทบกับสถาบันราชภัฏใน 3 หลักสูตร คือ วทบ.วิทยาศาสตร์การกีฬา (การฝึกและการจัดการกีฬา) วทบ.วิทยาศาสตร์สุขภาพ (การส่งเสริมสุขภาพเด็ก) และ ศศ.บ. นิเทศศาสตร์ (สื่อสารการกีฬา)

5. กรมศิลปากร ตามพระราชบัญญัติสถาบันบัณฑิตพัฒนาศิลป์ พ.ศ. 2540 กรมศิลปากรจัดการศึกษา ระดับปริญญาในสาขาวิชาต่างๆ ใน 6 คณะวิชาคือ คณะศิลปะวิจิตร คณะศิลปนาฏดุริยางค์ คณะศิลปศึกษา คณะศิลปะประยุกต์ คณะศิลปะเทคโนโลยี และคณะศิลปวิทยา ซึ่งแต่เดิมนั้นกรมศิลปากรเป็นสถาบันสมทบกับสถาบันเทคโนโลยีราชมงคล ในการจัดการเรียนการสอนระดับปริญญาตรีสาขานาฏศิลป์และดุริยางค์

6. มหาวิทยาลัยสงฆ์ จัดการศึกษาในสถาบันการศึกษาต่างๆ ดังนี้

6.1 มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เป็นสถาบันอุดมศึกษาของรัฐในกำกับ ตามพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พ.ศ. 2540 จัดการศึกษาระดับปริญญาตรี รวม 15 สาขาวิชา ใน 4 คณะ คือ คณะพุทธศาสตร์ คณะครุศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และคณะสังคมศาสตร์ และระดับบัณฑิตศึกษาใน 3 สาขาวิชาคือ สาขาวิชาพระพุทธศาสนา ปรัชญาและธรรมนิเทศ ในมหาวิทยาลัยในกรุงเทพมหานครและวิทยาเขตในส่วนภูมิภาค จำนวน 10 แห่ง รวมทั้งวิทยาลัยสงฆ์ที่เป็นศูนย์การค้าอีก 5 แห่ง

6.2 มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย เป็นสถาบันอุดมศึกษาของรัฐในกำกับ ตามพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย พ.ศ. 2540 จัดการศึกษาระดับปริญญาตรีในสาขาวิชาต่างๆ รวม 12 สาขา ใน 3 คณะ คือ คณะศาสนาและปรัชญา คณะมนุษยศาสตร์และคณะศึกษาศาสตร์ และระดับปริญญาโท สาขาพุทธศาสนาและปรัชญา ในคณะศาสนาและปรัชญา ในมหาวิทยาลัยที่กรุงเทพมหานครและวิทยาเขตในส่วนภูมิภาค 7 แห่ง

2. กระทรวงอื่นๆ นอกเหนือจากกระทรวงศึกษาธิการที่จัดการศึกษาในระดับอุดมศึกษาในลักษณะเฉพาะทาง เพื่อผลิตกำลังคนตามความต้องการของแต่ละหน่วยงาน อีก 8 กระทรวง และ 1 หน่วยงาน ได้แก่ กระทรวงกลาโหม กระทรวงสาธารณสุข กระทรวงคมนาคม กระทรวงวิทยาศาสตร์เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม กระทรวงยุติธรรมสำนักนายกรัฐมนตรีและสภาอากาศไทย โดยจัดตั้งหลักสูตรระดับต่ำกว่าปริญญาตรีและระดับปริญญาตรีดังนี้

2.1. กระทรวงกลาโหม จัดการศึกษาเพื่อผลิตบุคลากรเข้าสู่กองทัพเป็นหลัก ในรูปของข้าราชการทหารเหล่าต่างๆ ทั้งนายทหารสัญญาบัตรและนายทหารประทวน โดยกระทรวงกลาโหมได้จัดตั้งสถานศึกษาขึ้นดำเนินการ ทั้งในส่วนของกองบัญชาการทหารสูงสุด กองทัพบก กองทัพเรือ และกองทัพอากาศ โดยในระดับปริญญาตรีสาย professional รับผู้จบมัธยมศึกษา (ม.4) เข้าศึกษาในโรงเรียนเตรียมทหาร เพื่อศึกษาต่อยังโรงเรียนนายร้อย (4 เหล่า) สำหรับในระดับที่สูงกว่าปริญญาตรี เป็นหลักสูตรของสถาบันวิชาการทหารชั้นสูง ซึ่งประกอบด้วยวิทยาลัยการทัพบก วิทยาลัยการทัพเรือ วิทยาลัยการทัพอากาศและโรงเรียนเสนาธิการทหาร ซึ่งสอนหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (การทหาร) และหลักสูตรอื่นๆ สำหรับนายทหารระดับสูง

2.2. กระทรวงสาธารณสุข ในปัจจุบันสถาบันบรมราชชนก กระทรวงสาธารณสุข จัดการศึกษาในหลักสูตร 3 กลุ่ม ได้แก่ หลักสูตรกลุ่มพยาบาล หลักสูตรกลุ่มสาธารณสุข และหลักสูตรกลุ่มวิทยาศาสตร์การแพทย์ ทั้งในระดับปริญญาตรีและระดับต่ำกว่าปริญญา ในสถาบันการศึกษาในสังกัดจำนวน 43 แห่ง ได้แก่ วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี วิทยาลัยสาธารณสุขสิรินธร และวิทยาลัยเทคโนโลยีทางการแพทย์ และสาธารณสุขกาญจนาภิเษก โดยการจัดการศึกษาระดับปริญญาสมทบกับมหาวิทยาลัยหลายแห่ง เช่น วิทยาลัยพยาบาลพุทธชินราช สมทบกับมหาวิทยาลัยนเรศวร เป็นต้น

2.3. กรุงเทพมหานคร กระทรวงมหาดไทยโดยกรุงเทพมหานครจัดการศึกษาในระดับอุดมศึกษา เพื่อผลิตบุคลากรตามความต้องการของหน่วยงานได้แก่ การผลิตแพทย์และพยาบาลในวิทยาลัยแพทยศาสตร์ กรุงเทพมหานคร และวิทยาลัยพยาบาลในสังกัดทั้งในระดับปริญญาและต่ำกว่าปริญญา ทั้งวิทยาลัยแพทยศาสตร์และวิทยาลัยพยาบาลเป็นสถาบันสมทบของมหาวิทยาลัยมหิดล

2.4. กระทรวงคมนาคม ปัจจุบันผลิตบุคลากรในสถาบันการศึกษาในสังกัดทั้งระดับต่ำกว่าปริญญา เช่น โรงเรียนอตุณิยมิทยาเป็นต้น การจัดหลักสูตรในระดับปริญญาไม่สามารถประสาทปริญญาได้แม้ว่าจะรับผู้สำเร็จชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 เช่น หลักสูตรนักเรียนเดินเรือพาณิชย์ของศูนย์ฝึกพาณิชย์นาวี ซึ่งต้องเข้าเป็นสถาบันสมทบกับมหาวิทยาลัยบูรพา หลักสูตรช่าง

อากาศยานช่างซ่อมบำรุงเครื่องสื่อสารการบิน ของสถาบันพลเรือนเป็นสถาบันสมทบกับ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี

2.5. สำนักนายกรัฐมนตรี : สำนักงานตำรวจแห่งชาติ การจัดการศึกษาเฉพาะทางเพื่อผลิตนายตำรวจชั้นสัญญาบัตรในโรงเรียนนายร้อยตำรวจ ซึ่งสามารถประสาทปริญญาได้เองและผลิตพยาบาลระดับปริญญาในวิทยาลัยพยาบาลตำรวจ ซึ่งเป็นสถาบันสมทบกับ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

2.6. กระทรวงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม ปัจจุบันกระทรวงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อมจัดการศึกษาระดับอนุปริญญา สาขาเคมีปฏิบัติ ผู้สำเร็จการศึกษาได้รับอนุปริญญาโดยเป็นสถาบันสมทบกับจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

2.7. กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ จัดการศึกษาระดับปริญญาในวิทยาลัยการชลประทาน โดยเป็นสถาบันสมทบของมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ เพื่อผลิตวิศวกรด้านชลประทานให้แก่ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์และจัดการศึกษาในวิทยาลัยเทคนิคการสัตวแพทย์ระดับปริญญาโดยสมทบกับมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์เช่นกัน

2.8. สภากาชาดไทย สภากาชาดไทยเป็นสภากาการกุศลอาสาสมัคร ตามพระราชบัญญัติว่าด้วยสภากาชาดไทย ปัจจุบันมีสถานศึกษาที่ผลิตบุคลากรทางการแพทย์ 2 หลักสูตร คือ หลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิต (สมทบกับจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย) และหลักสูตรผู้ช่วยพยาบาล นอกจากนี้ ยังจัดการศึกษาระดับอนุปริญญาในโรงเรียนรังสีเทคนิคอีกด้วย

2.3. ความเสมอภาคทางการศึกษาในระดับอุดมศึกษา

ในการประชุมระดับโลกว่าด้วยการอุดมศึกษา จัดโดยองค์การศึกษาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ (UNESCO) ระหว่างวันที่ 5-9 ตุลาคม 2541 ณ กรุงปารีส ประเทศฝรั่งเศส ประกอบด้วยประเทศสมาชิกจากทั่วโลก ได้พิจารณาเห็นว่า ความต้องการในการศึกษาต่อระดับอุดมศึกษามีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอย่างมากในช่วงเวลาที่ผ่านมามีเห็นได้จากจำนวนนักศึกษาที่เข้าเรียนในระดับอุดมศึกษาได้เพิ่มขึ้นทั่วโลกกว่า 6 เท่า จาก 13 ล้านคนในปี 2503 เป็น 82 ล้านคนในปี 2538 สำหรับประเทศไทยนั้นเมื่อพิจารณาหลักฐานข้อมูลเกี่ยวกับอัตราคงอยู่ของเยาวชนที่มีคุณสมบัติสามารถเรียนต่อในระดับอุดมศึกษาพบว่า อัตราการคงอยู่ของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายที่อยู่ในระบบการศึกษาเพิ่มขึ้นตั้งแต่ปีการศึกษา 2537 เป็นต้นมา รายละเอียดแสดงไว้ในตาราง 1

ตาราง 1 การคงอยู่ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ถึงมัธยมศึกษาปีที่ 6 เป็นรายกลุ่มเดียวกัน (Cohort Group) ตั้งแต่ปีการศึกษา 2537 – 2543

ปีการศึกษา	จำนวนนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1	จำนวนนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6	ร้อยละของ อัตราการคงอยู่
2526-2537	1,331,000 (พ.ศ. 2526)	306,130 (พ.ศ. 2537)	23%
2529-2540	1,344,000 (พ.ศ. 2529)	395,270 (พ.ศ. 2540)	33%
2532-2543	1,258,000 (พ.ศ. 2532)	528,360 (พ.ศ. 2543)	42%

จากตาราง 1 จะเห็นได้ว่าอัตราการคงอยู่ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาเพิ่มขึ้นอย่างเห็นได้ชัด ตั้งแต่ปีการศึกษา 2537 โดยมีนักเรียนที่จบการศึกษาชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ในปีการศึกษา 2537 คิดเป็นร้อยละ 23 จากนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ในปีการศึกษา 2526 และได้เพิ่มอย่างต่อเนื่อง ในปีการศึกษา 2543 คิดเป็นร้อยละ 42 จากนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ในปีการศึกษา 2532 ทั้งนี้เป็นผลมาจากการกระจายโอกาสทางการศึกษาในระดับอุดมศึกษาสำหรับประชาชน โดยการพัฒนาแบบบูรณาการที่มี “คนเป็นศูนย์กลางการพัฒนา” มุ่งเน้นความสมดุลทั้งด้านทรัพยากรมนุษย์ เศรษฐกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อมเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน ซึ่งได้ดำเนินการอย่างต่อเนื่องและจริงจังในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 8 (พ.ศ.2540 – พ.ศ. 2544) เป็นต้นมา จนถึงแผนพัฒนาการศึกษาระดับอุดมศึกษาฉบับที่ 9 (พ.ศ. 2545-2549) ซึ่งสอดคล้องกับกรอบทิศทางของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 9 (พ.ศ.2545-2549) เช่นเดียวกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มาตรา 43 และพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มาตรา 10 ได้บัญญัติถึงสิทธิด้านการศึกษาของประชาชน โดยกำหนดให้บุคคลมีสิทธิและโอกาสเสมอกันในการรับการศึกษาขั้นพื้นฐานไม่น้อยกว่า 12 ปี ที่รัฐจะต้องจัดให้อย่างทั่วถึงและมีคุณภาพโดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย เหล่านี้ทำให้จำนวนนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นและตอนปลายมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นเป็นลำดับอันจะส่งผลให้ความต้องการศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษาเพิ่มสูงขึ้นด้วย ดังจะเห็นได้จากการศึกษาต่อระดับอุดมศึกษาของนักเรียนที่จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ในช่วงปีการศึกษา 2545 ซึ่งเป็นปีแรก

ของการดำเนินแผนพัฒนาอุดมศึกษาฉบับที่ 9 (พ.ศ.2545-2549) สำนักงานคณะกรรมการ
 อุดมศึกษา ได้รายงานจำนวนนักศึกษาใหม่ที่เข้าเรียนในระดับอนุปริญญา ปริญญาตรีและ
 บัณฑิตศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐและเอกชนไว้เป็นจำนวน 400,787 คน และจำนวน
 นักศึกษาที่กำลังเรียนในระดับอุดมศึกษาทั้งสิ้นในปีการศึกษาดังกล่าว คือ 1,273,096 คน
 (บุญเสริม วิสกุล และคณะ, 2546 : 6) สำหรับในปีการศึกษา 2550 มีจำนวนนักศึกษาใหม่ที่เข้า
 เรียนในระดับอนุปริญญา ปริญญาตรีและบัณฑิตศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐและเอกชน
 เพิ่มจำนวน 454,858 คน นักศึกษาที่กำลังเรียนในระดับอุดมศึกษาเพิ่มขึ้นเป็น 2,048,997 คน
 (สำนักงานคณะกรรมการอุดมศึกษาแห่งชาติ, 2545 :3-4)

อย่างไรก็ตามจากผลการประเมินการดำเนินงานพัฒนาตามแผนพัฒนาได้พบว่า ในปี
 การศึกษา 2548 คนไทยมีการศึกษาโดยเฉลี่ย 8.5 ปี ซึ่งต่ำกว่าเป้าหมายที่กำหนดไว้คือ 9 ปี ทั้งนี้
 เนื่องจากปัจจัยต่างๆ ที่ก่อให้เกิดความไม่เสมอภาคทางการศึกษา รายงานการวิจัยเกี่ยวกับ
 ความเสมอภาคของโอกาสทางการศึกษาในระดับอุดมศึกษาในช่วงที่ผ่านมา เช่น ข้อค้นพบของ
 ยุพาและคณะ (2532 , อ้างถึงใน บุญเสริม วิสกุล และคณะ 2546) เกี่ยวกับภูมิหลังของผู้สมัครเข้า
 ศึกษา ซึ่งส่งผลกระทบต่อโอกาสในการเข้าศึกษาต่อ เมื่อสมัครสอบโดยการสอบรวมซึ่งจัดโดย
 สำนักงานคณะกรรมการอุดมศึกษา ตัวอย่างเช่น ความเหลื่อมล้ำของคุณภาพของการจัดการเรียน
 การสอนของโรงเรียนมัธยมศึกษาในภูมิภาคต่างๆ เมื่อเปรียบเทียบกับโรงเรียนในเขต
 กรุงเทพมหานคร การจัดการเรียนของโรงเรียนก็ขึ้นอยู่กับศักยภาพของบุคลากรที่มีอยู่ในแต่
 ละโรงเรียน ฉะนั้นโรงเรียนที่อยู่ในเขตพื้นที่ห่างไกลและขาดแคลนอาจารย์ผู้สอนก็จะเสียโอกาสใน
 ด้านการเรียนการสอนซึ่งไม่เท่าเทียมกับโรงเรียนในตัวเมืองใหญ่ สำหรับปัจจัยอื่นที่กล่าวมา
 ข้างต้นก็คือ สถานะทางเศรษฐกิจและสังคมของผู้สมัครสอบ ซึ่งส่งผลกระทบมายังความด้อย
 โอกาสในด้านอื่นๆ ดังนั้นผู้ด้อยโอกาสในการเข้าศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษา ก็คือผู้ที่ด้อยในเรื่อง
 ภูมิหลังทางเศรษฐกิจ ด้านคุณภาพการจัดการศึกษาที่ได้รับในสถานศึกษา ตลอดจนการเบียดบัง
 โอกาสอันเนื่องมาจากนโยบายการคัดเลือก การกระจายของที่ตั้งสถาบันอุดมศึกษา ก็มีผลต่อ
 ความเสมอภาคในโอกาสการเข้าศึกษาต่อ เยาวชนที่อยู่ในท้องที่หรือจังหวัดที่ไม่ใช่ที่ตั้งของ
 สถาบันอุดมศึกษาย่อมต้องได้รับความลำบาก และการสิ้นเปลืองมากกว่าเยาวชนที่อยู่ในท้องที่
 ที่ตั้งสถาบันนั้น สภาพปัจจุบันจึงมีส่วนลดโอกาสในการเข้าสู่อุดมศึกษาของผู้ที่อยู่ห่างไกล เมื่อ
 ประกอบกับฐานะทางเศรษฐกิจแล้วผู้ด้อยโอกาสยังมีโอกาสน้อยลงไปอีก

3. ความหมายและกระบวนการของการตัดสินใจ (Decision – Making Process)

การตัดสินใจเป็นแนวทางในการนำไปสู่การปฏิบัติ โดยอาจพบกับความสำเร็จหรือความล้มเหลว ซึ่งบางครั้งอาจมีการวางแผนไว้แล้วหรือบางครั้งอาจเป็นการตัดสินใจโดยกะทันหัน นักวิชาการหลายท่านได้ให้ความหมายของการตัดสินใจดังนี้

คูโร มั่นหมั่น (2539 : 12) กล่าวว่า การตัดสินใจ เป็นกระบวนการคิดอย่างมีเหตุผล ในการเลือกแนวทางปฏิบัติที่ถูกต้องเหมาะสมหรือพอใจ เพื่อจะได้นำไปสู่การปฏิบัติให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ที่ต้องการหรือแก้ปัญหาได้ ซึ่งขึ้นอยู่กับสถานการณ์ ทรัพยากรและบุคคล

สมทรัพย์ อติชาติบุตร (2541:19) กล่าวว่า การตัดสินใจ หมายถึง กระบวนการเลือกทางเลือกที่ดีที่สุดจากหลายๆ ทางเลือก ก่อนที่จะนำทางเลือกนั้นไปปฏิบัติโดยใช้หลักเหตุผลจากทางเลือกหรือข้อมูลทั้งหมดที่มีอยู่ เพื่อให้เกิดการบรรลุวัตถุประสงค์ตามที่ต้องการ

แฮร์ริสัน (Harrison, อ้างถึงใน สมทรัพย์ อติชาติบุตร, 2541:18) ได้สรุปเกี่ยวกับนิยามของการตัดสินใจว่า เป็นกระบวนการประเมินผลเกี่ยวกับทางเลือก หรือตัวเลือกที่จะนำไปสู่การบรรลุเป้าหมาย และการคาดคะเนผลที่เกิดจากทางเลือกปฏิบัติ ที่จะส่งผลถึงการบรรลุเป้าหมายได้มากที่สุด

จากความหมายของการตัดสินใจจะเห็นได้ว่า การตัดสินใจเป็นกระบวนการ (Decision – Making Process) อย่างหนึ่ง ได้มีนักวิชาการหลายท่านได้อธิบายเกี่ยวกับกระบวนการตัดสินใจ ดังนี้

สิริวุฒิ บุรณพิช (2540 : 9) ได้สรุปว่า กระบวนการตัดสินใจที่มีประสิทธิภาพประกอบด้วยขั้นตอนดังนี้คือ การวิเคราะห์ปัญหาหรือสถานการณ์ การรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้อง การนำเสนอทางเลือก การวิเคราะห์ทางเลือก การเปรียบเทียบผลของการวิเคราะห์ที่ได้ และการตัดสินใจ

ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และ คณะ (2542 : 230) อธิบายว่า กระบวนการตัดสินใจเป็นหลักของการวางแผนการนำกระบวนการไปสู่การตัดสินใจประกอบด้วย การกำหนดข้อสมมติ การกำหนดทางเลือก การประเมินทางเลือกเพื่อให้บรรลุเป้าหมาย และการเลือกทางเลือกหรือตัดสินใจ

พะยอม วงศ์สารศรี (2542:99) อธิบายว่า กระบวนการตัดสินใจที่มีการยอมรับกันอย่างกว้างขวางว่าประกอบด้วยขั้นตอนต่างๆ ดังต่อไปนี้คือ การกำหนดปัญหา การกำหนดสิ่งที่คาดหวัง การรวบรวมข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล การพัฒนาทางเลือก การเลือกแนวทางที่ดีที่สุด และการดำเนินการตัดสินใจ

วิฑูรย์ ตันศิริมงคล (2542 : 4-6) กล่าวว่า กระบวนการตัดสินใจที่มีเหตุผลและได้รับการยอมรับกันทั่วโลกมีอยู่ 6 ขั้นตอนด้วยกัน ได้แก่

ขั้นที่ 1 ให้คำจำกัดความประเด็นปัญหา คือต้องเข้าใจประเด็นปัญหาสำคัญ หรือประเด็นหลักของปัญหาอย่างถ่องแท้และสร้างสรรค์ ที่สำคัญที่สุดต้องกล้ายอมรับว่าปัญหาในโลกของความจริงนั้น มีความสลับซับซ้อนและต้องพยายาม หลีกเลียงสมมติฐานที่ไม่ถูกต้อง และระมัดระวังไม่ให้เกิดความลำเอียง ในทางเลือกใดทางเลือกหนึ่งโดยเฉพาะ

ขั้นที่ 2 กำหนดเกณฑ์หรือปัจจัยในการตัดสินใจที่เป็นทั้งรูปธรรมและนามธรรม ทั้งนี้เพราะว่าทางเลือกนั้นมีอยู่หลายทางด้วยกัน แต่ละทางเลือกก็มีจุดเด่นและจุดด้อยแตกต่างกัน และแต่ละคนก็มีความพึงพอใจที่เป็นรูปธรรมและนามธรรมไม่เหมือนกัน ดังนั้นเกณฑ์ในการตัดสินใจจะเป็นตัวชี้ว่ามีความพึงพอใจในทางเลือกไหน

ขั้นที่ 3 วิจัยเปรียบเทียบเกณฑ์หรือปัจจัยในการตัดสินใจ เนื่องจากคนแต่ละคนมีระดับความพึงพอใจไม่เท่ากัน จึงจำเป็นต้องมีการวิจัยเปรียบเทียบหาลำดับความสำคัญของเกณฑ์หรือปัจจัยต่างๆ ที่ใช้ประกอบการตัดสินใจ เพื่อที่จะได้ทราบถึงความพึงพอใจของแต่ละคนว่าแตกต่างกันอย่างไรโดยใช้เหตุผล ถ้าให้ความสำคัญโดยปราศจากการเปรียบเทียบแล้ว เหตุผลก็ จะไม่เกิดแต่ความลำเอียงเข้ามาแทนที่

ขั้นที่ 4 กำหนดทางเลือก เป็นการระบุแนวทางในการปฏิบัติเพื่อให้บรรลุถึงเป้าหมายในการตัดสินใจ เวลา คือ ตัวแปรที่สำคัญที่สุดในการกำหนดทางเลือก การตัดสินใจที่ชาญฉลาดจะไม่ใช้เวลามากเกินไปในการแสวงหาทางเลือก

ขั้นที่ 5 วิจัยเปรียบเทียบหรือจัดอันดับทางเลือกต่างๆ ภายใต้เกณฑ์ในการตัดสินใจ แต่ละเกณฑ์ ขั้นตอนนี้เป็นขั้นตอนที่สำคัญที่สุดในกระบวนการตัดสินใจ เนื่องจากต้องใช้ความสามารถในการวิจัย คาดการณ์ในสิ่งที่จะเกิดขึ้นในอนาคต ดังนั้นต้องฝึกฝนความสามารถในการประเมินผลกระทบ ที่คาดว่าจะเกิดขึ้นในอนาคต มีความถูกต้องสมบูรณ์และแม่นยำ

ขั้นที่ 6 คำนวณทางเลือกที่ดีที่สุด โดยพิจารณาจากลำดับความสำคัญเป็นเกณฑ์ หาได้ด้วยการนำเอาลำดับความสำคัญของแต่ละทางเลือกมาคูณกับลำดับความสำคัญของแต่ละเกณฑ์หรือปัจจัย แล้วนำผลคูณนั้นมารวมกัน ซึ่งจะเป็นค่าลำดับความสำคัญรวม ทางเลือกที่มีค่าลำดับความสำคัญรวมสูงสุด หรือนำหนักสูงที่สุดควรจะได้รับเลือก

เจอร์เลท (Galatt:1962 อ้างถึงใน สมทรัพย์ อติชาติบุตร, 2541: 19-20) ได้กล่าวถึงกระบวนการในการตัดสินใจไว้ว่า เริ่มจากจุดมุ่งหมายหรือวัตถุประสงค์ เมื่อบุคคลมีวัตถุประสงค์ที่

ต้องทำการตัดสินใจ บุคคลนั้นประสงค์ที่จะได้รับข้อสารสนเทศ โดยจะรวบรวมข้อสารสนเทศให้เข้ากับวัตถุประสงค์ในการตัดสินใจ จากนั้นบุคคลจะพิจารณาข้อมูลหรือข้อสารสนเทศที่ได้รับและพยายามนำมาประยุกต์ให้สอดคล้องกับทางเลือก พิจารณาความเป็นไปได้ สำหรับการทำนายผลที่เกิดขึ้น อาจจะขึ้นกับความสำเร็จของประสบการณ์ในอดีตและระดับความปรารถนาของบุคคลนั้น โดยการทำนายผลจะมีประสิทธิภาพก็ต่อเมื่อ ข้อมูลที่รวบรวมได้และน้ำหนักในการคาดคะเนอย่างเหมาะสมหรือไม่เหมาะสม สำหรับลำดับขั้นต่อไป เป็นระบบค่านิยม ในขั้นนี้บุคคลจะพิจารณาถึงผลที่พึงปรารถนา เขาจะเปรียบเทียบผลที่ได้จากระดับขั้นของค่านิยม เช่น เขาเลือกวิชาชีพนี้เพื่อต้องการเงินมาก หรือเขาต้องการเรียนจบในสาขาวิชาชีพนี้เพื่อจะได้มีโอกาสศึกษาต่อ เขาอาจจะต้องตั้งคำถามว่าค่านิยมสูงสุดของเขานั้นคืออะไร ทั้งนี้เพื่อให้การตัดสินใจเลือกของเขาเหมาะสมยิ่งขึ้น ส่วนขั้นสุดท้ายเป็นการประเมินผล และเลือกตัดสินใจ

กล่าวโดยสรุปคือในการตัดสินใจนั้น มีกระบวนการตัดสินใจที่นักวิชาการได้แบ่งขั้นตอนกระบวนการตัดสินใจไว้หลากหลายแตกต่างกัน ตามความเชื่อและประสบการณ์ของแต่ละบุคคล ซึ่งผู้วิจัยได้บูรณาการไว้ ดังนี้

1. เข้าใจปัญหา หมายถึง การเข้าใจในประเด็นสำคัญหรือประเด็นหลักของปัญหาอย่างถ่องแท้มีความตระหนักในปัญหาและความจำเป็นในการแก้ปัญหา
2. รวบรวมข้อมูล หมายถึง การรวบรวมข้อมูล ข่าวสารและข้อเท็จจริงเกี่ยวกับปัญหาที่เกิดขึ้น และวิเคราะห์เกี่ยวกับแนวทางแก้ปัญหา
3. กำหนดทางเลือก หมายถึง การสร้างทางเลือกไว้หลายแนวทางให้ครอบคลุมสาเหตุต่างๆ ทั้งหมดเพื่อให้การแก้ปัญหาได้ผลดีที่สุด
4. ประเมินทางเลือก หมายถึง ทำการวิเคราะห์ทางเลือกและตัดสินใจเลือกใช้ทางเลือกที่เป็นหนทางที่ดีที่สุดในการแก้ปัญหา
5. การนำทางเลือกมากำหนดขั้นตอนในการปฏิบัติ หมายถึง การนำทางเลือกที่เป็นหนทางที่ดีที่สุดมากำหนดขั้นตอนในการปฏิบัติว่ามีขั้นตอนอะไรบ้างเพื่อให้เกิดความสำเร็จได้ผลดีที่สุด
6. การลงมือปฏิบัติและประเมินผลการปฏิบัติ หมายถึง การปฏิบัติตามการแก้ปัญหาไปตามขั้นตอนที่กำหนดไว้แล้วประเมินผลว่า สามารถแก้ปัญหาได้ผลอย่างไร มีจุดอ่อน จุดแข็ง ที่จะต้องปรับปรุงแก้ไขอย่างไร

4. ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการตัดสินใจเลือกศึกษาต่อ

ในหัวข้อทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการตัดสินใจเลือกศึกษาต่อ ผู้วิจัยได้นำเสนอ 7 ทฤษฎีได้แก่

- 4.1. ทฤษฎีความต้องการตามลำดับขั้นของมาสโลว์ (Maslow's Hierachy of Need Theory)
- 4.2. ทฤษฎีความคาดหวัง (Expectation Theory)
- 4.3. ทฤษฎีการตัดสินใจและการกระทำทางสังคม (The Multiple Factors Theory of Decision Making and Social Action)
- 4.4. ทฤษฎีพฤติกรรมทางสังคม (Social Action Theory)
- 4.5. ทฤษฎีการแบ่งช่วงชั้นทางสังคม (Social Stratification Theory)
- 4.6. ทฤษฎีกลุ่มอ้างอิง (Reference Group theory) และ
- 4.7. ทฤษฎีของแมร์ (Maehr Theory)

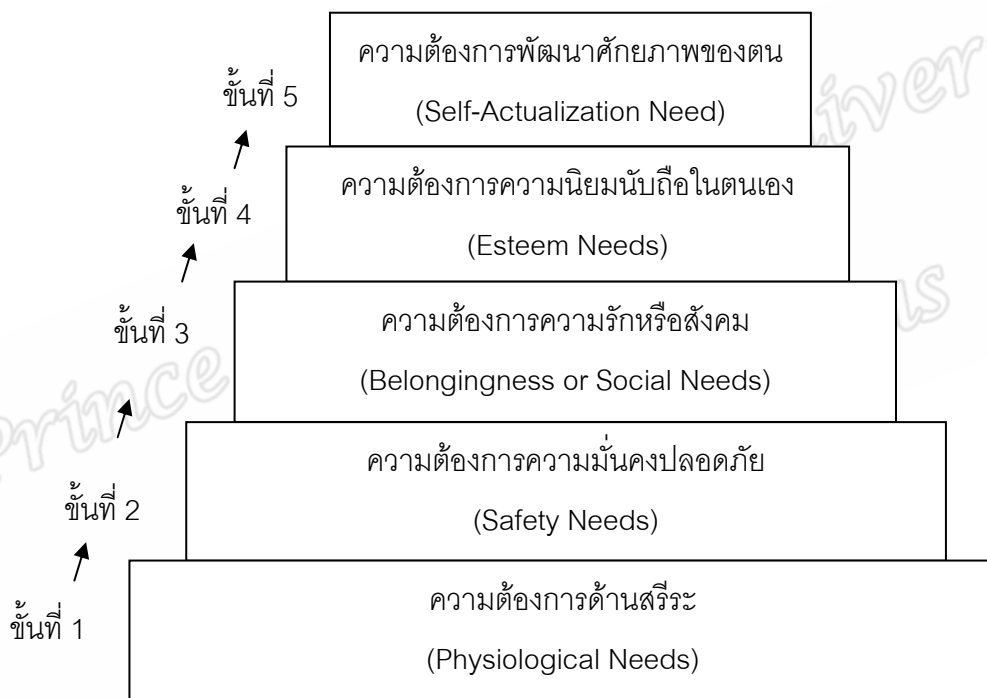
4.1. ทฤษฎีความต้องการตามลำดับขั้นของมาสโลว์ (Maslow's Hierachy of Need Theory)

อับราฮัม มาสโลว์ (Abraham Maslow, 1970 อ้างถึงใน จิราภา เต็งไตรรัตน์ และคณะ, 2547 : 306) เชื่อว่า มนุษย์มีความต้องการทั้งหมด 5 ขั้นด้วยกัน ความต้องการทั้ง 5 ขั้น มีการเรียงลำดับจากขั้นต่ำสุดไปหาขั้นสูงสุด มนุษย์จะมีความต้องการในขั้นต่ำสุดก่อน เมื่อได้รับการตอบสนองความต้องการในขั้นนั้นจนเป็นที่พอใจแล้วก็จะเกิดความต้องการในขั้นสูงต่อไป ความต้องการในขั้นต่ำกว่าจะต้องได้รับการตอบสนองจนเป็นที่พอใจเสียก่อนเสมอ มนุษย์จึงจะเกิดความต้องการขั้นสูงได้ ความต้องการทั้ง 5 ขั้น เรียงลำดับจากขั้นต่ำสุดไปยังขั้นสูงสุด ดังนี้

1. ความต้องการด้านสรีระ (Physiological Needs) เป็นความต้องการเพื่อตอบสนองความหิว ความกระหาย ความต้องการนี้สนองตอบแรงขับทางกายเพื่อความอยู่รอดของชีวิต เช่น น้ำ อาหาร เครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่อาศัย ฯลฯ
2. ความต้องการความมั่นคงปลอดภัย (Safety Needs) เป็นความต้องการความปลอดภัย มีที่ยึดเหนี่ยวทางจิตใจ ปราศจากความกลัวการสูญเสียและภัยอันตรายทั้งปวง เช่น สภาพบ้านที่มั่นคง เงินออม ตลอดจนความมั่นคงในหน้าที่การงาน เป็นต้น
3. ความต้องการความรักหรือสังคม (Belongingness or Social Needs) เป็นความต้องการมีความสัมพันธ์กับผู้อื่น ต้องการเป็นมิตรกับผู้อื่น ต้องการเป็นเจ้าของและมีเจ้าของ ต้องการความอบอุ่น ต้องการมีส่วนร่วมในการรับผิดชอบและเป็นเจ้าของกิจการต่างๆ ต้องการเข้าร่วมเป็นสมาชิกในหมู่คณะ เป็นต้น

4. ความต้องการความนิยมนับถือในตนเอง (Esteem Needs) เป็นความต้องการการนับถือตนเอง ภูมิใจในตนเอง และให้ผู้อื่นยกย่องนับถือ ความต้องการมีเกียรติ มีศักดิ์ศรี ฐานะทางสังคม บุคคลที่มีความต้องการประเภทนี้ มักจะพยายามกระทำการต่างๆ ให้ประสบความสำเร็จ ให้เป็นที่ประจักษ์ต่อสายตาผู้อื่น

5. ความต้องการพัฒนาศักยภาพของตน (Self-Actualization Need) เป็นความต้องการด้านอุดมคติที่บุคคลต้องการตระหนักถึงศักยภาพแห่งตน เช่น ต้องการเข้าใจตนเองอย่างถ่องแท้ ต้องการที่จะได้รับผลสำเร็จในเป้าหมายชีวิตของตน ต้องการเข้าใจความเป็นจริงของชีวิตเข้าใจความเป็นจริงของสังคมเป็นต้น

ภาพประกอบที่ 2 ลำดับขั้นความต้องการของ มาสโลว์

ทีมา จิราภา เต็งไตรรัตน์ และคณะ, 2547 : 306

จากทฤษฎีความต้องการตามลำดับขั้นของมาสโลว์ จะเห็นว่าแรงจูงใจเป็นพลังและตัวกำหนดทิศทางให้พฤติกรรมเป็นไปตามเป้าหมาย ผู้วิจัยได้นำแนวคิดทฤษฎีดังกล่าวมาใช้เป็นพื้นฐานในการศึกษาเกี่ยวกับการตัดสินใจเลือกศึกษาต่อระดับอุดมศึกษา โดยอยู่บนพื้นฐานความเชื่อว่า การตัดสินใจเลือกของมนุษย์มาจากความต้องการด้านต่างๆ ซึ่งพฤติกรรมอย่างเดียวกัน

อาจมาจากแรงจูงใจหลายอย่าง เช่น การเลือกเรียนสายสามัญอาจมาจากความต้องการมีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดี มีชีวิตที่สะดวกสบายในอนาคต หรืออาจเพราะต้องการประกอบอาชีพที่มีเกียรติเป็นที่ยอมรับของสังคม หรืออาจเพราะต้องการค้นพบตัวตนที่แท้จริงของตัวเอง ซึ่งเป็นความต้องการขั้นสูงขึ้นไปของมาสโลว์ ดังนั้นบุคคลที่มีความต้องการหรือแรงจูงใจที่แตกต่างกัน จึงมีแนวโน้มที่จะตัดสินใจหรือเลือกศึกษาต่อระดับอุดมศึกษา สายสามัญ สายอาชีพ และสายศาสนาแตกต่างกันไปด้วย

4.3. ทฤษฎีความคาดหวัง (Expectation Theory)

วิกเตอร์ วรูม (Victor Vroom, 1977 อ้างถึงใน วรรณญา เปรมฤทัย, 2545 : 19) ซึ่งเป็นผู้สร้างและเผยแพร่ทฤษฎีความคาดหวัง (Expectation Theory) ได้กล่าวว่า ความคาดหวัง (Expectation) เป็นความเชื่อหรือความคิดอย่างมีเหตุผลในแนวทางที่เป็นไปได้ หรือเป็นความหวังที่คาดการณ์ว่าต้องการจะได้ในอนาคตของบุคคล ความคาดหวังจึงเป็นภาวะทางจิตที่คาดคะเนไว้ล่วงหน้า ซึ่งวรูม (Vroom) ได้อธิบายไว้ว่า การตัดสินใจที่จะกระทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งของมนุษย์นั้นมีสาเหตุหรือแรงจูงใจโดยอาศัยเหตุผลหรือปัจจัยหลายประการประกอบกันไม่ได้เกิดจากเหตุผลหรือปัจจัยเดียว โดยความคาดหวังของบุคคลขึ้นอยู่กับความคาดหวัง 4 ประการได้แก่ ผลตอบแทนที่ได้รับ ความพึงพอใจหรือไม่พอใจในผลตอบแทนที่ได้รับ ผลตอบแทนที่ได้รับเมื่อเปรียบเทียบกับผู้อื่น และโอกาสที่จะได้รับผลตอบแทนตามความคาดหวังของบุคคล

ทฤษฎีความคาดหวังของ วรูม (Vroom) นี้ ถือกำเนิดจากแนวคิดเกี่ยวกับความคาดหวังในสาขาจิตวิทยาของ Kurt Lewin และ Edward Tolman ซึ่งเป็นการอธิบายเกี่ยวกับพฤติกรรมกรเลือกและผลประโยชน์จากทฤษฎีทางเศรษฐศาสตร์ แนวคิดความคาดหวังนี้เป็นการอธิบายพฤติกรรมในรูปแบบเป้าหมายของบุคคล และความคาดหวังเกี่ยวกับความสำเร็จในเป้าหมายที่ตั้งไว้ แต่อยู่ภายใต้เงื่อนไขว่า บุคคลจะต้องรับรู้ว่าจะได้สิ่งใดตอบแทนจากการตัดสินใจเลือกปฏิบัติ ดังนั้นทฤษฎีนี้จึงอธิบายถึงองค์ประกอบที่ส่งผลร่วมกันต่อแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของบุคคล คือ การรับรู้คุณค่า (Value) ความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำกับผล (Instrumentality) และความคาดหวัง (Expectancy) ซึ่งผู้วิจัยได้นำทฤษฎีดังกล่าวมาใช้เป็นพื้นฐานในการศึกษาเกี่ยวกับการตัดสินใจเลือกศึกษาต่อระดับอุดมศึกษา โดยอยู่บนพื้นฐานความเชื่อว่า ในการตัดสินใจเลือกของบุคคลที่แตกต่างกันนั้น อาจเนื่องมาจากบุคคลมีความคาดหวังในสิ่งต่างๆ แตกต่างกัน เช่น ความคาดหวังต่อสิ่งที่ตนเองจะได้รับหลังจากจบการศึกษาระดับอุดมศึกษา ความคาดหวังต่อ

สถาบันการศึกษาระดับอุดมศึกษา ตลอดจนความคาดหวังของผู้ปกครองที่มีต่อการศึกษาของผู้เรียน เป็นต้น

4.3. ทฤษฎีการตัดสินใจและการกระทำทางสังคม (The Multiple Factors Theory of Decision Making and Social Action)

รีดเดอร์ (Reeder, 1971 อ้างถึงใน สิทธิพันธ์ ยศยอติยง, 2547 : 20) นักสังคมวิทยาได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการกระทำหรือพฤติกรรมของบุคคล และตั้งเป็นทฤษฎีการตัดสินใจและการกระทำทางสังคมขึ้น รีดเดอร์ (Reeder) ได้อธิบายว่า เหตุผลในการตัดสินใจกระทำสิ่งหนึ่งสิ่งใดของบุคคลนั้นมาจากปัจจัยหลายประการประกอบกันช่วยสนับสนุนการตัดสินใจ และการตัดสินใจแต่ละครั้งกลุ่มของเหตุผลที่รวมกันอาจเปลี่ยนแปลงไปตามแต่ละบุคคลในแต่ละสถานการณ์ ขึ้นอยู่กับปัจจัยต่อไปนี้

1. ปัจจัยดึงดูด (Pull Factor) มีองค์ประกอบย่อย 4 องค์ประกอบได้แก่

- 1.1. จุดมุ่งหมาย (Goal) หมายถึง สิ่งที่ผู้กระทำต้องการให้เกิดขึ้นจากการกระทำ
- 1.2. ความเชื่อที่สืบทอดกันมา (Believe Orientation) หมายถึง ความคิด ความรู้ที่ผู้กระทำเข้าใจในเรื่องหนึ่ง ซึ่งมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจกระทำ โดยผู้กระทำเลือกแบบของการกระทำให้สอดคล้องกับความเชื่อของเขา
- 1.3. ปทัสถานของค่านิยม (Value Standard) หมายถึง สิ่งที่ผู้กระทำได้รับมาจากความเชื่อ ทศนคติ ซึ่งเป็นเกณฑ์การตัดสินใจว่าดีหรือไม่ ค่านิยมมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจ ผู้กระทำจะกระทำตามค่านิยมที่เชื่อถือ

1.4. นิสัยขนบธรรมเนียมประเพณี (Habit and Customs) หมายถึง รูปแบบการแสดงออกที่ผู้กระทำได้รับการกระตุ้นให้แสดงออกเป็นรูปแบบที่แน่นอนและมีการยอมรับ

2. ปัจจัยผลักดัน (Push Factor) มีองค์ประกอบย่อย 3 องค์ประกอบได้แก่

- 2.1. ความคาดหวัง (Expectations) หมายถึง การกระทำที่ผู้กระทำเข้าใจว่ามีผู้คาดหวังในตัวเขา เขาจึงได้กระทำ
- 2.2. ข้อผูกมัด (Commitment) หมายถึง สิ่งที่ผู้กระทำมีความเชื่อว่าเขาถูกผูกพันที่จะต้องกระทำให้สอดคล้องกับสถานการณ์นั้นๆ
- 2.3. แรงเสริม (Forces) หมายถึง สิ่งที่เป็นตัวกระตุ้นและนำไปสู่การตัดสินใจและการกระทำทางสังคม เช่น กำลังใจจากคนในครอบครัวหรือเพื่อน ตลอดจนการสนับสนุนจากบุคคลใกล้ชิดซึ่งมีส่วนช่วยในการตัดสินใจ

3. ปัจจัยสนับสนุน (Able Factor) มีองค์ประกอบ 3 องค์ประกอบย่อย ได้แก่

3.1. โอกาส (Opportunity) หมายถึง สถานการณ์ที่เปิดโอกาสให้ผู้กระทำมีทางเลือกในการกระทำสิ่งใดสิ่งหนึ่ง

3.2. ความสามารถ (Ability) หมายถึง ความรู้สึกที่ผู้กระทำรู้ถึงความสามารถของตนที่ก่อให้เกิดความสำเร็จในการกระทำนั้นๆ ได้

3.3. การสนับสนุน (Support) หมายถึง สิ่งที่ผู้กระทำคาดหวังว่าจะได้รับจากผู้อื่นในการกระทำสิ่งใดสิ่งหนึ่ง

จากทฤษฎีการตัดสินใจและการกระทำทางสังคมของ ริดเดอร์ (Reeder) ผู้วิจัยได้นำทฤษฎีดังกล่าวมาใช้ในการศึกษาเกี่ยวกับการตัดสินใจเลือกศึกษาต่อระดับอุดมศึกษา โดยอยู่บนพื้นฐานความเชื่อว่าการตัดสินใจเลือกของบุคคล แต่ละบุคคลจะใช้เหตุผลหรือปัจจัยนำมาช่วยในการสนับสนุนการตัดสินใจ ซึ่งอาจเป็นเพียงปัจจัยเดียวหรือหลายปัจจัยประกอบกัน โดยมีปัจจัยพื้นฐานเป็นองค์ประกอบคือ ปัจจัยดึงดูด ได้แก่ เจตคติต่อการเรียน การเชื่อในความสามารถของตน ความคาดหวังของผู้เรียนต่อการศึกษาระดับอุดมศึกษา ความคาดหวังของผู้เรียนต่อสถาบันการศึกษาระดับอุดมศึกษา ปัจจัยผลักดัน ได้แก่ ความคาดหวังของผู้ปกครองต่อการเรียนของผู้เรียน อิทธิพลจากบุคคลแวดล้อม การได้รับข้อมูลข่าวสารด้านการศึกษาระดับอุดมศึกษา ปัจจัยสนับสนุน ได้แก่ อาชีพของผู้ปกครอง รายได้รวมของครอบครัว และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เป็นต้น

4.4. ทฤษฎีพฤติกรรมทางสังคม (Social Action Theory)

มอริสสันและแมคอินไต้ย์ (Morrison and Macintyer.1975 : 21 อ้างถึงใน ศักดิ์ไทย สุรกิจบวร, 2545 : 23) ให้ความหมายของพฤติกรรมทางสังคมว่า เป็นพฤติกรรมที่เรากระทำออกไปโดยมีสาเหตุจากผู้อื่น หรือพฤติกรรมของเราเองที่ส่งผลกระทบต่อผู้อื่น ซึ่ง วิไลวรรณ ศรีสงคราม และ คณะ (2549 : 247) ได้แบ่งระดับของพฤติกรรมทางสังคมที่แสดงออก เป็น 3 ระดับคือ

ระดับที่ 1 พฤติกรรมของแต่ละบุคคล (Individual Behavior) เป็นพฤติกรรมของแต่ละบุคคลที่แสดงออกเมื่ออยู่ในสังคม ซึ่งสามารถนำไปอ้างอิงกับบุคคลอื่นได้ เนื่องจากเป็นพฤติกรรมที่แสดงออกมาที่คล้ายๆ กัน

ระดับที่ 2 พฤติกรรมระหว่างบุคคล (Interpersonal Behavior) เป็นพฤติกรรมระหว่างคน 2 คน ซึ่งมีผลต่อกัน การแสดงพฤติกรรมจะอยู่ในลักษณะของการโต้ตอบ มีการกระทำก่อนหลัง

หรือการไม่กระทำร่วมกัน ซึ่งถือเป็นกระบวนการของการปฏิสัมพันธ์ระหว่างกัน เป็นปรากฏการณ์ที่มีความสำคัญมากที่สุดในชีวิตคน เพราะเป็นสิ่งที่ทำให้เกิดความพอใจ ยินดี สนุกสนาน หรืออาจก่อให้เกิดความทุกข์ ความไม่พอใจ ความเสียใจ พฤติกรรมของคนในสังคมจะต้องผ่านตัวแทนของคนในกลุ่ม เช่น การเรียนรู้วัฒนธรรม การเรียนรู้จากบุคคลต่างๆ ที่ละคน อาจเป็นจากพ่อ แม่ ครู เพื่อน

ระดับที่ 3 พฤติกรรมกลุ่ม (Group Behavior) เป็นพฤติกรรมของคนที่อยู่รวมกันเป็นกลุ่ม เป็นพฤติกรรมที่ต้องแสดงร่วมกัน เช่นการประชุม การปรึกษาหารือ ฯลฯ การรวมกลุ่มแสดงถึงความต้องการของมนุษย์โดยทั่วไป กลุ่มมีหน้าคอยสนองความต้องการดังกล่าวโดยสร้างแบบแผนพฤติกรรมขึ้นมาเพื่อตอบสนองความต้องการ พฤติกรรมเหล่านี้ต้องมีปทัสถานทางสังคม (Social norm) และสมาชิกต้องทำตาม สังคมจึงยอมรับให้เข้าร่วมได้

พฤติกรรมทางสังคมนั้นจึงเกี่ยวข้องกับอิทธิพลของบุคคลอื่นที่มีต่อ ความคิด ความรู้สึก และพฤติกรรมของบุคคล อันเป็นผลมาจากการปฏิสัมพันธ์ทางสังคมหรือติดต่อสัมพันธ์กันทั้งทางตรงและทางอ้อม เช่น อิทธิพลระหว่างบุคคล อิทธิพลระหว่างกลุ่ม อิทธิพลของวัฒนธรรม ค่านิยม ความเชื่อ ตลอดจนความคาดหวังของสังคมที่มีต่อบุคคลในสังคม ซึ่ง วิไลวรรณ ศรีสงคราม และ คณะ (2549 : 250) ได้ให้ความหมายและแบ่งรูปแบบของอิทธิพลทางสังคมไว้ดังนี้

อิทธิพลทางสังคม (Social Influence) หมายถึง การที่พฤติกรรมของบุคคลหนึ่งๆ มีอิทธิพลต่อบุคคลอื่น โดยมีทั้งอิทธิพลต่อความคิด ความเชื่อ และความรู้สึกต่างๆ แบ่งได้ 3 รูปแบบดังนี้

รูปแบบที่ 1 การบังคับ (Sanction) เพื่อให้คนทำหน้าที่หรือพฤติกรรมตามที่สังคมกำหนด การบังคับมีทั้งการลงโทษ การให้รางวัล ตัวอย่างเช่น เมื่อลูกทำตัวดี แม่ก็จะชมเชย แต่ถ้าหากลูกไม่ทำตามที่แม่ต้องการ แม่ก็จะทำท่าไม่สนใจ เฉยเมย หรือบางคนใช้วิธีตำหนิ ทั้งหมดนี้ถือได้ว่าแม่มีอิทธิพลทำให้ลูกปฏิบัติตาม

รูปแบบที่ 2 บรรทัดฐาน (Norm) ขนบธรรมเนียม จารีตประเพณีและกฎหมาย บุคคลเมื่ออยู่ในสังคมจำเป็นต้องพยายามประพฤติปฏิบัติตนเพื่อให้สังคมยอมรับ เช่น การที่บุคคลปฏิบัติตนไม่ผิดกฎหมาย ก็ย่อมไม่มีปัญหากับตำรวจ และไม่ได้รับการตำหนิจากคนรอบข้าง นอกจากนี้การที่บุคคลแสดงพฤติกรรมตามหลักมารยาท สังคม ตามจารีตประเพณี ฯลฯ ก็เป็นส่วนหนึ่งของอิทธิพลทางสังคม

รูปแบบที่ 3 การชี้นำคุณค่า (Value Orientation) การที่คนยอมรับและปฏิบัติสิ่งใดด้วยความเต็มใจ ส่วนหนึ่งเกิดเพราะความเต็มใจเพราะเห็นคุณค่าของสิ่งนั้น โดยสิ่งเร้าทางสังคมจะมีอิทธิพลทั้งทางตรงหรือทางอ้อมที่มีต่อพฤติกรรมของบุคคลในสังคม ทำให้เกิดการทำตามหรือเลียนแบบ

จากทฤษฎีพฤติกรรมทางสังคม ผู้วิจัยได้นำทฤษฎีดังกล่าวมาใช้ในการศึกษาเกี่ยวกับการตัดสินใจเลือกศึกษาต่อระดับอุดมศึกษา โดยอยู่บนพื้นฐานความเชื่อว่า มนุษย์เป็นสัตว์สังคมที่ต้องอยู่ร่วมกับบุคคลอื่นในสังคม ไม่สามารถแยกออกไปอยู่ตามลำพังได้ ประสบการณ์ต่างๆ ที่บุคคลได้รับเป็นประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับการมีปฏิสัมพันธ์กับบุคคลอื่นในสังคม สังคมรอบตัวจึงมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของมนุษย์ทั้งในด้านความรู้สึกนึกคิด การรับรู้และการแสดงออกต่างๆ ดังนั้นการตัดสินใจในเรื่องต่างๆ ของบุคคล นอกจากจะเป็นไปตามความต้องการของตนเองแล้วยังได้รับอิทธิพลจากบุคคลอื่นด้วย เช่น อิทธิพลจากบุคคลแวดล้อม รายได้รวมของครอบครัว อาชีพของผู้ปกครอง และ ความคาดหวังของผู้ปกครองต่อการศึกษาของผู้เรียน เป็นต้น

4.5. ทฤษฎีการแบ่งช่วงชั้นทางสังคม (Social Stratification Theory)

การแบ่งช่วงชั้นทางสังคม (Social Stratification) หมายถึง การที่บุคคลในสังคมนั้นๆ ได้ถูกจัดแบ่งออกเป็นอันดับต่างๆ ที่มีระบบอันจะชี้ให้เห็นว่า คนที่อยู่ในตำแหน่งหรือฐานะนั้นๆ มีเกียรติหรือได้รับการยกย่องว่าอยู่ในอันดับที่สูงกว่า เท่ากัน หรือต่ำกว่าบุคคลหรือกลุ่มที่อยู่ในฐานะอื่นๆ ในสังคมเดียวกัน Horton & Hunt (1984, อ้างถึงใน วรัญญา เปรมฤดี, 2545 : 13) ซึ่งเป็นผู้นำทฤษฎีการจัดช่วงชั้นทางสังคม ได้กล่าวถึงเกณฑ์การแบ่งการจัดช่วงชั้นทางสังคมออกเป็น 3 ลักษณะ คือ

ลักษณะที่ 1 ความมั่นคงและรายได้ เป็นเกณฑ์การแบ่งช่วงชั้นที่ชัดเจน ถ้าบิดามารดามีรายได้สูง สถานภาพสังคมก็จะอยู่ในระดับสูง และเป็นการสนับสนุนให้บุตรมีโอกาสที่จะประสบความสำเร็จในชีวิตได้มากกว่าที่บิดามารดามีอยู่

ลักษณะที่ 2 อาชีพ ผู้ประกอบอาชีพที่สังคมยกย่องก็มีโอกาสได้รับตำแหน่งสูง ซึ่งเป็นการแบ่งแยกความแตกต่างระหว่างกลุ่มอาชีพ

ลักษณะที่ 3 การศึกษา ผู้ที่ได้รับการศึกษาสูงย่อมมีฐานะทางสังคมที่แตกต่างกันออกไปจากผู้ที่ได้รับการศึกษาน้อย เนื่องจากผู้ที่มีการศึกษาสูงมีโอกาสจะดำรงตำแหน่งสูงในการปฏิบัติงานต่างๆ ส่วนผู้ที่มีโอกาสทางการศึกษาน้อยจะทำให้เขาประกอบอาชีพที่มีรายได้ต่ำเป็นอาชีพที่อยู่ในระดับต่ำ

การจัดช่วงชั้นทางสังคมเป็นระบบที่บุคคลในสังคมถูกประเมินให้อยู่ในลำดับชั้นที่แตกต่างกัน โดยพิจารณาจากความไม่เท่าเทียมกันในเรื่องสิทธิ หน้าที่ ความรับผิดชอบ แบบแผนของชีวิต ในสังคม ความสะดวกสบายและอำนาจที่สมาชิกในสังคมได้รับ ซึ่งความแตกต่างในเรื่องดังกล่าว เป็นสิ่งที่บุคคลต้องเผชิญอยู่เป็นประจำในชีวิตประจำวัน ซึ่งการศึกษาเรื่องการจัดช่วงชั้นทางสังคม จะต้องอาศัยตัวชี้ต่างๆ เป็นเครื่องมือในการวัดและตัวชี้ที่นิยมในการใช้เสมอ ได้แก่ อาชีพ การศึกษา และรายได้ ซึ่งบุคคลที่มีสิ่งดังกล่าวแตกต่างกันจะทำให้อยู่ในชนชั้นที่แตกต่างกัน

จากทฤษฎีการจัดช่วงชั้นทางสังคม ผู้วิจัยได้นำมาศึกษาพฤติกรรมในการตัดสินใจเลือก ศึกษาต่อระดับอุดมศึกษาในสายสามัญ สายอาชีพ และสายศาสนา โดยใช้ตัวบ่งชี้ในการแบ่งชั้นทางสังคม คือ อาชีพของผู้ปกครอง และรายได้ของผู้ปกครอง ซึ่งมีความเชื่อว่าการที่บุคคลมีความแตกต่างกันในเรื่องดังกล่าว จะมีการกระทำทางสังคม มีแบบแผนการดำรงชีวิต มีความเชื่อ ความคิดที่แตกต่างกัน ส่งผลให้ตัดสินใจแตกต่างกันไปด้วย

4.6. ทฤษฎีกลุ่มอ้างอิง (Reference Group Theory)

โวเฟล และ ฮอลเลอร์ (Woefel and Haller, 1971 : อ้างถึงใน ทศนีย์ พรหมไพจิตร, 2540) ซึ่งศึกษาในเรื่องบุคคลสำคัญ (Significant Others) ได้อธิบายว่า อิทธิพลของบุคคลสำคัญสามารถแบ่งได้เป็น 2 ลักษณะ ซึ่งบุคคลจะนำมาเป็นมาตรฐานในการเปรียบเทียบกับพฤติกรรมของตน ลักษณะที่ 1 คือ ลักษณะตัวแบบ ลักษณะที่ 2 คือ ลักษณะของผู้กำหนด โดยลักษณะตัวแบบ คือลักษณะกลุ่มอ้างอิงในแง่การให้มาตรฐานในการเปรียบเทียบ เช่น เด็กจะมีพฤติกรรมสอดคล้องกับกลุ่มเพื่อน ส่วนลักษณะของผู้กำหนด คือ ลักษณะของกลุ่มอ้างอิงในแง่การกำหนดหรือให้มาตรฐานในการถ่ายทอดความคิด ความเชื่อต่างๆ เช่น บิดามารดาจะถ่ายทอดความคิด ความเชื่อต่างๆ เข้าสู่เด็ก เด็กจะรับความเชื่อเหล่านี้มาเป็นของตัวเอง และมีแนวโน้มที่จะแสดงพฤติกรรมตามความเชื่อนั้น ซิงเกอร์ (Singer, 1968, อ้างถึงใน ทศนีย์ พรหมไพจิตร, 2540) ได้กล่าวถึงเงื่อนไขของการเลือกกลุ่มอ้างอิงของบุคคลว่า บุคคลมีแนวโน้มจะเลือกกลุ่มมาเป็นมาตรฐานในการเปรียบเทียบด้วยเงื่อนไขของความใกล้ชิด ในแง่มุมใดมุมหนึ่ง เช่น เป็นคนมีสถานภาพเดียวกัน บ้านอยู่ใกล้กัน เป็นต้น บุคคลจะเลือกสรรกลุ่มอ้างอิงมาทำหน้าที่เปรียบเทียบ โดยคาดหวังผลจากการเปรียบเทียบในกรณีผลที่ออกมาในเชิงบวก ก็อาจส่งผลให้บุคคลแสดงพฤติกรรมในลักษณะที่ส่งเสริมสนับสนุน ในทางตรงกันข้ามถ้าผลออกมาในเชิงลบ บุคคลอาจไม่พึงพอใจจากก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมได้

ทัศนีย์ พรหมไพจิตร (2540 : 67-69) ได้สรุปแนวคิดเกี่ยวกับกลุ่มอ้างอิงดังนี้

1. กลุ่มอ้างอิงเชิงเปรียบเทียบ (Comparative Reference Group) หมายถึง กลุ่มที่บุคคลใช้เป็นมาตรฐานสำหรับเปรียบเทียบหรือประเมินลักษณะบางประการของบุคคล เช่น ประเมินอัตรา ประเมินพฤติกรรมบางอย่าง

2. กลุ่มอ้างอิงเชิงสถานภาพ (Status Reference Group) หมายถึง กลุ่มที่บุคคลค้นหาหรือต้องการการยอมรับ อาจจะต้องการการยอมรับจากกลุ่มซึ่งเขาไม่ได้เป็นสมาชิกหรืออาจจะต้องการตำแหน่งที่สูงกว่าในกลุ่มที่ตนเป็นสมาชิกอยู่ กลุ่มอ้างอิงเชิงสถานภาพนี้แตกต่างจากกลุ่มอ้างอิงเชิงเปรียบเทียบในด้านความต้องการการยอมรับจากกลุ่มที่ตนเองไปเปรียบเทียบ

3. กลุ่มอ้างอิงเชิงบรรทัดฐาน (Normative Reference Group) หมายถึง กลุ่มที่บุคคลได้ใช้บรรทัดฐาน ค่านิยม ของกลุ่มนั้นในการกำหนดสถานการณ์ต่างๆ ทางสังคมหรือในการดำเนินชีวิตของตน

จากทฤษฎีกลุ่มอ้างอิง ผู้วิจัยได้นำมาศึกษาพฤติกรรมในการตัดสินใจเลือกศึกษาต่อระดับอุดมศึกษาในสายสามัญ สายอาชีพ และสายศาสนา โดยมีเชื่อว่าการตัดสินใจของบุคคลนั้นบุคคลจะมีแนวโน้มในการเลือกบุคคลที่มีอิทธิพลมาเป็นมาตรฐานในการตัดสินใจ โดยบุคคลที่ได้รับอิทธิพลจากกลุ่มอ้างอิงแตกต่างกันจะส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกสายการเรียนในระดับอุดมศึกษาที่แตกต่างกันด้วย ซึ่งสำหรับงานวิจัยครั้งนี้ได้แก่ ตัวแปรด้านอิทธิพลจากบุคคลแวดล้อม ซึ่งประกอบด้วย การได้รับอิทธิพลจากพ่อแม่ อิทธิพลจากเพื่อน อิทธิพลจากตนเอง อิทธิพลจากครู และอิทธิพลจากญาติพี่น้อง

4.7. ทฤษฎีของ เมร์ (Maehr Theory)

มาร์ติน เมร์ (Martin Maehr, 1984, อ้างถึงใน ชูชีพ อ่อนโคกสูง และอนุสรณ์ โคนศิริ, 2549 : 11-17) นักวิจัยและนักทฤษฎีเกี่ยวกับการจูงใจของมนุษย์ (Human Motivation) เสนอทฤษฎี Maehr Theory ไว้ว่าบุคคลถูกจูงใจให้กระทำพฤติกรรมต่างๆ ด้วยเหตุผลที่ต่างกัน ขึ้นอยู่กับองค์ประกอบที่สำคัญ 3 องค์ประกอบ ได้แก่ ความเป็นไปได้ที่จะกระทำ (Action Possibilities) ความเชื่อในพลังความสามารถแห่งตน (Sense of Self-Efficacy) และ เป้าหมายกำหนดแนวทางการกระทำ (Goal Guiding Performance)

องค์ประกอบที่ 1 ความเป็นไปได้ที่จะกระทำ (Action Possibilities) หมายถึง บุคคลจะเลือกทุ่มเท ความพยายามและความเอาใจใส่ในการกระทำกิจกรรมต่างๆ มากน้อยเพียงใด ขึ้นอยู่กับความตระหนักรู้เกี่ยวกับความเป็นไปได้ที่จะกระทำกิจกรรมนั้นได้สำเร็จ ตลอดจนผลลัพธ์จาก

การกระทำกิจกรรมนั้นด้วย หากการกระทำนั้นมีความเป็นไปได้ที่จะประสบความสำเร็จ และผลที่ได้รับทำให้เกิดความพึงพอใจ บุคคลก็จะเลือกกระทำกิจกรรมนั้น ในทางตรงกันข้ามถ้าไม่มีทางเป็นไปได้ที่จะประสบความสำเร็จและผลที่ตามมาไม่ดี บุคคลก็จะไม่กระทำกิจกรรมหรือพฤติกรรมนั้น

องค์ประกอบที่ 2 ความเชื่อในพลังความสามารถแห่งตน (Sense of Self-Efficacy) หมายถึง บุคคลจะพิจารณาในการเลือกที่จะทุ่มเท พยายามและความเอาใจใส่ในการกระทำกิจกรรม ขึ้นอยู่กับความเชื่อในพลังความสามารถแห่งตน เชื่อว่าตนมีความสามารถที่จะกระทำกิจกรรมนั้นได้สำเร็จก็จะเลือกกระทำกิจกรรมนั้น ในทางตรงกันข้ามถ้าไม่เชื่อว่าตนสามารถทำได้สำเร็จก็จะไม่เลือกทำกิจกรรมนั้น เช่น นักเรียนที่มีความเชื่อในพลังความสามารถแห่งตนสูง ย่อมตั้งใจเรียนขยันและพยายามทำการบ้านหรือแบบฝึกหัดเพื่อให้ได้คะแนนสูงๆ ตรงข้ามกับนักเรียนที่เชื่อในพลังความสามารถแห่งตนต่ำจะไม่ตั้งใจเรียน ขาดความมานะพยายามในการทำการบ้านหรือแบบฝึกหัดต่างๆ ผลการเรียนจึงไม่ดี ความเชื่อในพลังงานความสามารถแห่งตนขึ้นอยู่กับปัจจัยต่างๆ ดังนี้

2.1. ประสบการณ์ในอดีต (Past Experience) หากบุคคลเคยประสบความสำเร็จในการกระทำกิจกรรมใดมาก่อนก็จะมีคามมั่นใจว่าสามารถที่จะทำกิจกรรมนั้นหรือกิจกรรมที่คล้ายกันได้สำเร็จอีกทั้งในปัจจุบันและในอนาคต เขาจึงมีความเชื่อในพลังความสามารถแห่งตนสูง ในทางตรงข้ามหากเคยประสบความสำเร็จล้มเหลวในอดีตก็จะขาดความมั่นใจและวิตกกังวลหากจะต้องทำกิจกรรมนั้นหรือกิจกรรมที่คล้ายๆ กันอีก เขาจึงมีความเชื่อในพลังความสามารถแห่งตนต่ำ โดยเฉพาะอย่างยิ่งหากเขายืนยันว่า ประสบความสำเร็จนั้นเกิดจากตนเองขาดความสามารถ เขายังจะมีความเชื่อในพลังความสามารถแห่งตนต่ำมากยิ่งขึ้น

2.2. ประสบการณ์จากการกระทำของผู้อื่น (Vicarious Experience) หากบุคคลเคยสังเกตพบว่าผู้อื่นที่มีลักษณะและความสามารถใกล้เคียงกับตน ประสบความสำเร็จในการทำกิจกรรมใดเขาย่อมเชื่อว่าตนก็มีความสามารถที่จะประสบความสำเร็จในการทำกิจกรรมเช่นกัน ในทางตรงข้ามหากเคยพบว่าผู้อื่นที่มีลักษณะและความสามารถใกล้เคียงกับเขาประสบความสำเร็จล้มเหลวในการกระทำกิจกรรมใดมาก่อน เขาย่อมไม่เชื่อในพลังความสามารถแห่งตนของเขาในอันที่จะกระทำสิ่งนั้นได้สำเร็จ

2.3. การโน้มน้าวชักจูงใจ (Persuasion) หากบุคคลได้รับการโน้มน้าวชักจูงใจให้เชื่อว่าเขามีความสามารถที่จะทำสิ่งหนึ่งสิ่งใดสำเร็จหรือพูดให้กำลังใจเพื่อให้ทำได้สำเร็จ เช่น “ครูเชื่อว่าเธอจะต้องสอบคัดเลือกได้แน่นอนหากเธอพยายามเพิ่มขึ้นอีกนิดหน่อย” นักเรียนคนนั้นก็จะมี

กำลังใจ มานะพยายามที่จะสอบคัดเลือกให้ได้ นั่นคือนักเรียนจะมีความเชื่อในความสามารถแห่งตนว่าจะสามารถสอบได้ ยิ่งการโน้มน้าวเกิดจากบุคคลซึ่งเป็นที่เคารพนับถือ ศรัทธามากเท่าไร บุคคลจะยิ่งเชื่อในพลังความสามารถแห่งตนมากขึ้นเท่านั้น ในทางตรงกันข้ามหากถูกสับประมาท ถูกดูถูกดูหมิ่นว่าไม่มีทางที่จะทำได้สำเร็จ บุคคลจะสูญเสียความเชื่อในพลังความสามารถแห่งตน หรือความเชื่อในพลังความสามารถแห่งตนต่ำ

องค์ประกอบที่ 3 เป้าหมายกำหนดแนวทางการกระทำ (Goal Guiding Performance) บุคคลจะพิจารณาในการเลือกทุ่มเท พยายามและเอาใจใส่ ที่จะทำกิจกรรม ขึ้นอยู่กับเป้าหมายของการกระทำ เช่น หากนักเรียนกำหนดหรือทราบถึงเป้าหมายของการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนแล้วนักเรียนย่อมทุ่มเทความพยายาม และความเอาใจใส่ที่จะทำกิจกรรมนั้นๆ หากไม่ทราบเป้าหมายคืออะไร นักเรียนจะไม่ยอมทุ่มเทความพยายามและความเอาใจใส่ต่อการทำกิจกรรมนั้น เป้าหมายในการเรียนของนักเรียนแต่ละคนมีความแตกต่างกันไป จึงทำให้นักเรียนแต่ละคนทุ่มเทความพยายามและความเอาใจใส่ในการเรียนแตกต่างกันด้วย เป้าหมายในการทำกิจกรรมมีหลายประเภทได้แก่

3.1. เป้าหมายเพื่อหวังผลภายนอกตอบแทน (Performance Goals) หมายถึงเป้าหมายที่กำหนดการกระทำไว้ โดยหวังว่าเมื่อทำได้สำเร็จ ผู้อื่นจะให้การยอมรับว่าเป็นคนเก่ง มีความสามารถ ได้รับคำชมเชย หรือได้รับรางวัล พยายามหลีกเลี่ยงการถูกมองว่าเป็นคนไม่เก่ง ไม่มีความสามารถ ผลการกระทำจะประสบความสำเร็จหรือความล้มเหลวจึงถูกประเมินโดยผู้อื่น บุคคลที่มีเป้าหมายเพื่อหวังผลภายนอกตอบแทนนี้ มุ่งหวังให้ผู้อื่นเห็นว่าเก่ง มีความสามารถ หากทำได้สำเร็จตามเป้าหมาย

3.2. เป้าหมายเพื่อการเรียนรู้ (Learning Goals) หมายถึงเป้าหมายที่กำหนดไว้เพื่อเพิ่มพูนความรู้และทักษะในสิ่งที่เรียนโดยตรง มิได้มุ่งถึงผลตอบแทนจากภายนอก นักเรียนที่มีจุดมุ่งหมายประเภทนี้จะมุ่งเรียนให้เกิดความเชี่ยวชาญในสิ่งที่ตนเรียนเป็นสำคัญ

3.3 เป้าหมายเพื่อผลประโยชน์ในอนาคต (Internalized Future-Utility Goals) หมายถึงเป้าหมายที่หวังผลตอบแทนในระยะยาว เช่น เรียนเพื่อเตรียมให้มีความสามารถและทักษะสำหรับความสำเร็จในการประกอบอาชีพในอนาคต หรือเพื่อสอบคัดเลือกเข้าเรียนต่อในระดับมหาวิทยาลัย เป็นต้น นักเรียนที่มีเป้าหมายประเภทนี้เชื่อว่าการเรียนจะส่งผลให้ทำสิ่งต่างๆ ในอนาคตได้ดีขึ้น จึงมีแนวโน้มที่จะเอาใจใส่ในการเรียนอย่างสม่ำเสมอ ใช้เทคนิคการเรียนรู้ทั้งการเรียนรู้อย่างมีความหมาย (Meaningful Learning) และการท่องจำ ตลอดจนมีแนวโน้มที่จะเรียนรู้อันเกิดความรู้และความเชี่ยวชาญอีกด้วย

3.4. เป้าหมายเพื่อการยอมรับทางสังคม (Social Solidarity Goals) หมายถึง เป้าหมายที่ต้องการทำให้บุคคลในสังคมยอมรับ เช่น ครูผู้สอนพึงพอใจ ครูรัก เป้าหมายประเภทนี้ จะเกิดขึ้นในนักเรียนระดับประถมศึกษาแต่อย่างไรก็ตามอาจเกิดกับนักเรียนระดับมัธยมศึกษา หรือระดับปริญญาเอกได้เช่นกันทั้งนี้เนื่องจากนักเรียนเชื่อว่า ครูเป็นผู้ควบคุมและตัดสินเกรด จึง ต้องทำตามความต้องการของครู

จากทฤษฎีของแมร์ ผู้วิจัยได้นำมาศึกษาการตัดสินใจเลือกศึกษาต่อระดับอุดมศึกษาใน สายสามัญ สายอาชีพ และสายศาสนา โดยมีความเชื่อว่าการตัดสินใจเลือกศึกษาต่อ ระดับอุดมศึกษาในสายการเรียนที่แตกต่างกันของบุคคล จะขึ้นอยู่กับเหตุผลที่แตกต่างกัน โดย องค์ประกอบด้านความเป็นไปได้ที่จะกระทำ ได้แก่ ตัวแปรผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน รายได้รวมของ ผู้ปกครอง องค์ประกอบด้านความเชื่อในพลังความสามารถแห่งตน ได้แก่ตัวแปรการเชื่อใน ความสามารถของตน องค์ประกอบด้านเป้าหมายกำหนดแนวทางการกระทำ ได้แก่ ตัวแปรความ คาดหวังของผู้เรียนต่อสถาบันการศึกษาระดับอุดมศึกษาและความคาดหวังของผู้เรียนต่อ การศึกษาระดับอุดมศึกษา

5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการตัดสินใจเลือกศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษา

จากการศึกษาแนวคิดและทฤษฎีต่างๆ ผู้วิจัยได้นำแนวคิดและทฤษฎีดังกล่าว มาสังเคราะห์เป็นกรอบแนวคิดการวิจัย เกี่ยวกับปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเลือกศึกษาต่อ ระดับอุดมศึกษา แบ่งเป็นปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอก เพื่อศึกษาว่าปัจจัยใดสามารถจำแนก ผู้เรียนออกเป็นกลุ่มที่ตัดสินใจเลือกศึกษาต่อระดับอุดมศึกษาสายสามัญ สายอาชีพ และสาย ศาสนาได้ ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

5.1. ปัจจัยภายใน

ในการวิจัยครั้งนี้ ปัจจัยภายในมีจำนวน 6 ตัวแปร ประกอบด้วย เพศ ผลสัมฤทธิ์ทางการ เรียน การเชื่อในความสามารถของตนเอง เจตคติต่อการเรียน ความคาดหวังของผู้เรียนต่อสถาบันการศึกษาระดับอุดมศึกษา และ ความคาดหวังของผู้เรียนต่อการศึกษาระดับอุดมศึกษา ซึ่งผู้วิจัยได้ศึกษา งานวิจัยต่างๆ ที่เกี่ยวข้องในแต่ละปัจจัยดังนี้

5.1.1. เพศ

สิทธิพันธ์ ยศยอดยิ่ง (2547 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกมหาวิทยาลัยของนิสิตปริญญาโทมหาบัณฑิตทางการศึกษา ผลการวิจัยพบว่า เพศ มีความสำคัญต่อการตัดสินใจเลือกมหาวิทยาลัยที่ระดับนัยสำคัญ .01 สอดคล้องกับ วรวิณี สอนพานิช (2543 : บทคัดย่อ) ซึ่งศึกษาเกี่ยวกับองค์ประกอบที่มีความสัมพันธ์กับการตัดสินใจเลือกศึกษาต่อของนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ สาขาวิชาพาณิชยการ วิทยาลัยในสังกัดกองวิทยาลัยอาชีวศึกษา เขตกรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่า เพศ มีความสัมพันธ์ต่อการตัดสินใจเลือกมหาวิทยาลัยที่ระดับนัยสำคัญ .01 ทรงกลด กลิ่นหอม (2546 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการตัดสินใจศึกษาต่อสายสามัญและสายอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา ปีการศึกษา 2545 กรณีศึกษา : โรงเรียนวัดอ่างแก้ว(จีบ ปานขำ) เขตภาษีเจริญกรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่า เพศมีความสัมพันธ์กับการตัดสินใจศึกษาต่อสายสามัญและสายอาชีพของนักเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และ 0.05 ตามลำดับ

5.1.2. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

กักร ธรรมพิทักษ์ (2541 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาปัจจัยที่มีผลกระทบต่อการศึกษาต่อในระดับอาชีวศึกษาในจังหวัดพะเยา ผลการวิจัยพบว่า เกรดเฉลี่ย มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเรียนต่อในระดับอาชีวศึกษา เช่นเดียวกันกับผลการศึกษาของ นิตยา ประสิทธิประศาสน์ (2548 : 89) ที่ศึกษาแรงจูงใจในการศึกษาต่อระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูงของนักศึกษาคณะบริหารธุรกิจ วิทยาลัยอาชีวศึกษาเพชรบุรี ซึ่งพบว่านักศึกษาที่ผลสัมฤทธิ์ต่างกันมีแรงจูงใจในการเรียนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 อร่าม รุ่งโรจน์ชัย (2544 : บทคัดย่อ) อ้างถึงใน ชูชีพ อ่อนโคกสูง และ อนุสรณ์ อรรถศิริ, 2549 : บทคัดย่อ) ก็ได้ศึกษาเรื่องแรงจูงใจในการศึกษาต่อระดับปริญญาตรีของนักศึกษาสถาบันเทคโนโลยีราชมงคล ผลการวิจัยพบว่า นักศึกษาที่ผลการเรียนต่างกันมีแรงจูงใจในการเรียนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งขัดแย้งกับงานวิจัยของ วรวิณี สอนพานิช (2543 : บทคัดย่อ) ซึ่งพบว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนไม่มีความสัมพันธ์กับการตัดสินใจเลือกศึกษาต่อของนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ สาขาวิชาพาณิชยการ วิทยาลัยในสังกัดกองวิทยาลัย อาชีวศึกษา เขตกรุงเทพมหานคร

5.1.3. การเชื่อในความสามารถของตน

ตัวแปรการเชื่อในความสามารถของตน เป็นตัวแปรที่จำแนกกลุ่มได้ดีเป็นลำดับที่ 4 ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ จำเนียร สุขสมบุญ (2543 : บทคัดย่อ) ศึกษาเรื่องปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการตัดสินใจศึกษาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนขยายโอกาสศึกษา : กรณี อำเภอมืองจังหวัดสตูลพบว่า นักเรียนส่วนใหญ่ศึกษาต่อสายอาชีวศึกษามากกว่าสายสามัญศึกษา โดยการเชื่อในความสามารถของตนเอง เป็นปัจจัยที่มีผลต่อการเลือกสายการเรียน สอดคล้องกับการศึกษาของ ประพนธ์ กิติญาณทรัพย์ (2542 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเปรียบเทียบ ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจสมัครและไม่สมัครเข้ารับการศึกษาต่อชั้นปีที่ 4 ของนักศึกษาวิชาทหารในเขตกรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยด้านความเชื่อ โดยเชื่อในความสามารถของตนว่าจะสามารถเรียนได้ ทำให้นักศึกษาวิชาทหารสองกลุ่มมีการตัดสินใจที่แตกต่างกัน นั่นคือ นักศึกษาที่ตัดสินใจสมัครเข้ารับการศึกษาต่อมีความเชื่อในความสามารถของตนสูงกว่านักศึกษาที่ตัดสินใจไม่สมัคร

5.1.4. เจตคติต่อการเรียน

ภาวรินทร์ สุระเดชะวงศ์ (2546 : บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับความต้องการศึกษาต่อระดับอุดมศึกษาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนวัดสุทธิวราราม ผลการศึกษาพบว่า เจตคติต่อการเรียนมีความสัมพันธ์ต่อความต้องการศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษา งานวิจัยของ อัจฉรา วงศ์วัฒนามงคล (2535, อ้างถึงใน ทศนี พรหมไพจิตร, 2540 : 105) ซึ่งศึกษาเกี่ยวกับตัวแปรทางพฤติกรรมศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาต่อในระดับบัณฑิตศึกษา ผลการศึกษาก็พบว่าข้าราชการที่มาศึกษาต่อในระดับมหาบัณฑิตมีเจตคติที่ดีต่อการศึกษาต่อมากกว่าผู้ที่ไม่ศึกษาต่อ สอดคล้องกับงานวิจัยของ ชิตชัย สนั่นเสียง (2538 : ข) ที่ศึกษาถึงทางเลือกและปัจจัยที่สัมพันธ์กับทางเลือกแนวทางการศึกษาและอาชีพของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น พบว่าทัศนคติต่อการศึกษาและต่ออาชีพเป็นปัจจัยหนึ่งที่มีความสัมพันธ์ทางบวกกับการเลือก เช่นเดียวกับ วันเพ็ญ จินะชิต (2542 : บทคัดย่อ) ที่ได้ศึกษาความสนใจในการเลือกศึกษาสาขาอาชีพของนักเรียนชาวไทยภูเขา ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนสังกัดกองการศึกษาพิเศษเขตภาคเหนือพบว่า เจตคติมีผลต่อการเลือกเรียนสาขาวิชาชีพของนักเรียน โดยนักเรียนส่วนใหญ่เห็นว่าประโยชน์ของวิชาชีพสามารถนำไปใช้ในชีวิตรประจำวันได้ การหาความรู้เพิ่มเติมหรือ

ความก้าวหน้าในอาชีพก็ทำได้ง่าย งานอาชีพเป็นอาชีพที่สุจริตและมีเกียรติ สำหรับ สุวัฒน์ ไชยภูมิ (2535, อ้างถึงใน ทศนี พรหมไพจิตร, 2540 : 105) ซึ่งศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความตั้งใจในการเรียนต่อระดับมัธยมศึกษาของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ในเขตพัฒนาชายฝั่งทะเลตะวันออก ก็พบว่านักเรียนดังกล่าวมีเจตคติที่ดีต่อการเรียนต่อ จึงมีความตั้งใจในการเรียนต่อสูงถึงร้อยละ 79.7 ธีรดา ภิญโญ (2548 : บทคัดย่อ) ซึ่งศึกษาอิทธิพลของบริบททางสังคมต่อการตัดสินใจเลือกศึกษาต่อสาขาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีของนักเรียนมัธยมศึกษาชั้นปีที่ 6 ผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยที่มีอิทธิพลมากที่สุดต่อการตัดสินใจเลือกศึกษาต่อสาขาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี คือ ปัจจัยด้านเจตคติและความสนใจทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี

5.1.5. ความคาดหวังของผู้เรียนต่อสถาบันการศึกษาระดับอุดมศึกษา

ไพศาล รุ่งรัชชัช และคณะ (2541: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาความต้องการในการศึกษาต่อของนักเรียน ระดับมัธยมศึกษาตอนปลายสายสามัญในจังหวัดพิษณุโลกและสุโขทัย ผลการวิจัยพบว่านักเรียนส่วนใหญ่ต้องการศึกษาต่อในสาขาวิชาวิทยาศาสตร์ ศิลปศาสตร์ และการศึกษามากที่สุด สำหรับสาเหตุที่เลือกศึกษาดังกล่าว เนื่องจากผู้เรียนคาดหวังว่าจะได้เรียนตามความถนัดของตนเองเป็นหลัก รองลงมาคือต้องการเรียนในสาขาวิชาที่ตนเองภาคภูมิใจ งานวิจัยของ เรขา อรัญวงศ์ และ คณะฯ (2539 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาความต้องการในการศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ในจังหวัดกำแพงเพชรและตาก ผลการวิจัยพบว่าเหตุผลในการเลือกสถาบันที่เรียนต่อของนักเรียนได้แก่ ต้องการเรียนในสาขาที่ตรงกับความต้องการ รองลงมาได้แก่ ต้องการเรียนในสถานศึกษาที่อยู่ใกล้บ้านและต้องการเรียนในสถาบันที่มีชื่อเสียง สอดคล้องกับ ดลฤดี สุวรรณศิริ (2539 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเปรียบเทียบปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกศึกษาต่อระดับอาชีวศึกษาระหว่างสถานศึกษาของรัฐบาลและเอกชน : ศึกษากรณีจังหวัดนครปฐม ผลการวิจัยพบว่า นักศึกษาที่เลือกศึกษาต่อในวิทยาลัยรัฐบาลส่วนใหญ่ให้เหตุผลในการเลือกคือ ในด้านค่าใช้จ่ายการศึกษาร้อยละ 17.86 ด้านชื่อเสียงของสถาบันร้อยละ 16.79 ในขณะที่นักศึกษาวิทยาลัยเอกชนส่วนใหญ่ให้เหตุผลในการเลือกคือ ในด้านการสอบเข้าศึกษาต่อได้ง่ายร้อยละ 16.35 และด้านอุปกรณ์การศึกษาร้อยละ 15.77 วรรณญา เปรมฤทัย (2545 : บทคัดย่อ) ซึ่งศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกศึกษาต่อในโรงเรียนอาชีวศึกษาเอกชน ในจังหวัดสมุทรปราการ ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยด้าน อาคารสถานที่และที่ตั้ง ค่าเล่าเรียน สภาพลักษณะของโรงเรียน สวัสดิการและบริการ ส่งผลต่อการตัดสินใจเข้าศึกษาต่อของ

นักเรียน ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 สอดคล้องกับ สมบูรณ์ สุริยวงศ์ (2548 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาปัจจัยคุณลักษณะของมหาวิทยาลัยรามคำแหงที่นักศึกษาใช้ตัดสินใจเข้าศึกษาในระดับปริญญาโทสาขาบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยรามคำแหงในส่วนภูมิภาค ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยร่วมของมหาวิทยาลัยรามคำแหง ที่นักศึกษาใช้ตัดสินใจเลือกเข้าศึกษา มีทั้งหมด 8 ปัจจัย ประกอบด้วย 1) ปัจจัยด้านความทันสมัยของสื่อการสอนและอุปกรณ์ 2) ปัจจัยด้านความสามารถของอาจารย์ผู้สอนและเกณฑ์ในการรับสมัคร 3) ปัจจัยด้านภาพลักษณ์ของมหาวิทยาลัย 4) ปัจจัยด้านหลักสูตรสนองความต้องการของผู้เรียน 5) ปัจจัยด้านความพร้อมของหนังสือตำราและการบริการข่าวสาร 6) ปัจจัยด้านการจัดการหลักสูตร 7) ปัจจัยด้านการค่าเล่าเรียนและค่าใช้จ่ายในการศึกษา และ 8) ปัจจัยด้านอาคารสถานที่ตามลำดับ

5.1.6. ความคาดหวังของผู้เรียนต่อการศึกษาระดับอุดมศึกษา

อดิศร เจริญงอยู่ (2543 : บทคัดย่อ) ศึกษาปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาต่อของเยาวชนไทยในชนบท ผลการวิเคราะห์ปัจจัย พบว่า ปัจจัยด้านความคาดหวังด้านการศึกษา และความคาดหวังด้านอาชีพ เป็นปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาต่อระดับมัธยมศึกษาตอนปลายของเยาวชนไทยในชนบท สอดคล้องกับการศึกษาของ ปริญญา บุญเลิศล้ำ (2545) ที่ได้ศึกษาปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการตัดสินใจเลือกศึกษาต่อหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง โรงเรียนศรีธนาพานิชย์การเทคโนโลยีเชียงใหม่ พบว่า ปัจจัยด้านความคาดหวังในการศึกษาต่อหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูงและความคาดหวังในการประกอบอาชีพ เป็นปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการตัดสินใจอยู่ในระดับมาก เช่นเดียวกับ พุดตาล ศรีเมฆ (2541) ได้ศึกษาปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการเลือกอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 จังหวัดเพชรบูรณ์ พบว่า ปัจจัยส่วนบุคคลด้านความต้องการความก้าวหน้าในอาชีพและความมั่นคงของอาชีพเป็นปัจจัยที่สำคัญระดับมากที่สุด ที่มีผลต่อการเลือกอาชีพของนักเรียน สอดคล้องกับ ทิพวรรณ นันตระกูล (2544:บทคัดย่อ) ที่ศึกษาปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการตัดสินใจของนักศึกษาที่เข้าศึกษาต่อในหลักสูตรการศึกษาต่อเนื่องระดับปริญญาตรี คณะศึกษาศาสตร์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ผลการศึกษาพบว่า นักศึกษาส่วนใหญ่มีความคาดหวังจากการเรียนว่าจะสามารถพัฒนาทักษะและบุคลิกภาพได้อย่างถูกต้องเหมาะสม จะได้รับความรู้ในวิชาที่ได้เรียนมา สามารถเรียนต่อในระดับที่สูงได้ หลังจากจบการศึกษาแล้วจะมีความมั่นคงในการประกอบอาชีพ และสามารถหาความรู้เพิ่มเติมได้ อีกทั้งเป็นการศึกษาที่ได้รับการยอมรับจากสังคม จอห์นสโตนและโรเซนเบอร์ก (Johnstone and

Rosenberg 1968, Quoted in Rogers 1972 :384 อ้างถึงใน โสภันท์ นุชนาด, 2542:127) ได้ทำการศึกษาถึงความต้องการของนักเรียนวัยรุ่นชาวอเมริกันในการศึกษาต่อระดับวิทยาลัยว่า ต้องการศึกษาคือด้วยเหตุผลใดบ้าง ผลการศึกษาพบว่า เด็กวัยรุ่นทั้งชายและหญิงส่วนมากต้องการที่จะได้งาน และประกอบอาชีพที่ตรงกับความสามารถของตนและเป็นอาชีพที่มีรายได้ดี ต้องการคบหาสมาคมกับบุคคลมากหน้าหลายตา ต้องการปรับปรุงตนเองให้มีความรู้ความทันสมัย มีบุคลิกภาพที่ดี เป็นที่ภาคภูมิใจของพ่อแม่และครอบครัว

5.2. ปัจจัยภายนอก

ในการวิจัยครั้งนี้ ปัจจัยภายนอกมีจำนวน 5 ตัวแปร ประกอบด้วย รายได้รวมของครอบครัว ความคาดหวังของผู้ปกครองต่อการศึกษาของผู้เรียน อิทธิพลจากบุคคลแวดล้อม อาชีพของผู้ปกครอง และการได้รับข้อมูลข่าวสารด้านการศึกษาต่อระดับอุดมศึกษา ซึ่งผู้วิจัยได้ศึกษางานวิจัยต่างๆ ที่เกี่ยวข้องในแต่ละปัจจัยดังนี้

5.2.1. รายได้รวมของครอบครัว

วรรณิ์ สอนพานิช (2543 : บทคัดย่อ) ซึ่งได้ศึกษาองค์ประกอบที่มีความสัมพันธ์กับการตัดสินใจเลือกศึกษาต่อของนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ สาขาวิชา พณิชยการ วิทยาลัยในสังกัดกองวิทยาลัยอาชีวศึกษาเขตกรุงเทพมหานคร ผลการศึกษาพบว่า รายได้ของผู้ปกครองมีความสัมพันธ์กับการตัดสินใจเลือกศึกษาต่อของนักเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 สอดคล้องกับการศึกษาของ Jencks (1972) และ Sewell et al. (1976) พบว่า เด็กที่มาจากครอบครัวที่มีสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมในระดับสูงจะเรียนต่อและสำเร็จการศึกษา มากกว่าเด็กที่มาจากครอบครัวที่มีสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมในระดับต่ำ อรณุช ฐวีสังข์ (2542 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาอิทธิพลของปัจจัยทางครอบครัวและการอบรมเลี้ยงดูที่มีต่อการตัดสินใจเลือกอาชีพของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ผลการวิจัยพบว่า รายได้ของครอบครัวมีผลต่อการตัดสินใจเลือกอาชีพของนักเรียน เช่นเดียวกับการศึกษาของ ปริญญา บุญเลิศล้ำ (2545 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการตัดสินใจเลือกศึกษาต่อหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง โรงเรียนศรีธนาพานิชย์การ เทคโนโลยีเชียงใหม่ พบว่า รายได้ของครอบครัวเป็นปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการตัดสินใจอยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ

กัธธ ธรรมพิทักษ์ (2541: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาปัจจัยที่มีผลกระทบต่อการตัดสินใจศึกษาต่อในระดับ อาชีวศึกษาในจังหวัดพะเยา สำหรับปัจจัยทางเศรษฐกิจพบว่า การที่ครอบครัวมีฐานะทางเศรษฐกิจไม่ดี เช่นรายได้น้อย ทำให้ตัดสินใจเรียนต่อด้านอาชีวศึกษา ซึ่งขัดแย้งกับการศึกษาของสมบัติ สุขสมบุญ (2540 : บทคัดย่อ) ที่ได้ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อความสนใจเลือกเรียนต่อสายสามัญศึกษาและสายอาชีวศึกษาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนที่มีบิดามารดามีรายได้ที่ต่างกัน มีความสนใจในการตัดสินใจเลือกเรียนต่อสายอาชีวศึกษาที่ไม่แตกต่างกัน

5.2.2. ความคาดหวังของผู้ปกครองต่อการศึกษาของผู้เรียน

งานวิจัยของ สมบัติ สุขสมบุญ (2540 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อความสนใจเลือกเรียนต่อสายสามัญศึกษาและสายอาชีวศึกษาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ผลการวิจัยพบว่า ด้านความต้องการของบุคคลที่เกี่ยวข้องต่างกัน มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเลือกเรียนต่อที่แตกต่างกัน คาร์เพนเทอร์และฟลีชแมน (Carpenter and Fleisman, อ้างถึงใน ทองปาน แวงโสธรณ์, 2541 : 21) ได้ศึกษาปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการเรียนต่อในมหาวิทยาลัยของเด็กวัยรุ่นในประเทศออสเตรเลียที่จบเกรด 12 พบว่า ระดับการศึกษาของบิดามารดาที่มีการศึกษาสูงย่อมมีบทบาทที่จะแนะนำให้บุตรได้ศึกษาต่อได้ดีกว่า กัธธ ธรรมพิทักษ์ (2541) ศึกษาปัจจัยที่มีผลกระทบต่อการตัดสินใจเลือกศึกษาต่อในระดับอาชีวศึกษา ในจังหวัดพะเยา พบว่า บิดามารดาที่มีอาชีพอาชีพอยู่ในกลุ่มเกษตรกร และผู้ใช้แรงงาน จะมีผลให้ตัดสินใจเลือกเรียนต่อระดับอาชีวศึกษา เนื่องจากผู้ที่มีอาชีพทั้งสองกลุ่มมักมีความคาดหวังต่อการประกอบอาชีพของบุตรอยู่ในระดับต่ำ ดังนั้นจึงให้บุตรเรียนสายอาชีวศึกษามากกว่าสายสามัญ

5.2.3. อิทธิพลจากบุคคลแวดล้อม

ดอบบินส์ (Dobbins, อ้างถึงใน สมบัติ สุขสมบุญ, 2540 : 59) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องความปรารถนาและความมุ่งหวังทางการศึกษาและอาชีพของนักเรียนมัธยมปลายจำนวน 492 คน จาก 5 มณฑล ในรัฐหลุยส์เซียนา ผลการวิจัยพบว่า บิดามารดาจะมีอิทธิพลมากต่อการเลือกอาชีพและการศึกษาต่อ ส่วนเพื่อนจะมีอิทธิพลรองลงไป สอดคล้องกับ ดลฤดี สุวรรณศิริ (2539 : บทคัดย่อ) ซึ่งได้ศึกษาเปรียบเทียบปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกศึกษาต่อระดับอาชีวศึกษา ระหว่างสถานศึกษาของรัฐบาลและเอกชน : ศึกษากรณีจังหวัดนครปฐม ผลการวิจัยพบว่า บุคคล

ที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกศึกษาต่อระดับอาชีวศึกษาของวิทยาลัยรัฐบาลและเอกชนของนักศึกษาทั้งสองวิทยาลัยให้เหตุผลตรงกันคือ บิดามารดามีผลต่อการตัดสินใจเลือกศึกษาต่อระดับอาชีวศึกษามากที่สุด คือร้อยละ 66.3 และร้อยละ 37.8 สอดคล้องกับการศึกษาของ มนัส จันสุทธิราษฎร์ (2548 : บทคัดย่อ) ซึ่งศึกษาเรื่องความต้องการในการเลือกอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเลย เขต 1 ผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อมได้แก่ คำแนะนำในการเลือกอาชีพจากบุคคล การได้รับการชักชวนจากเพื่อนในการเลือกอาชีพ มีความสัมพันธ์กับความต้องการเลือกอาชีพ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เช่นเดียวกับ ชัยสิทธิ์ ไกรคุณาศัย (2533 : 210) ได้ศึกษาความต้องการศึกษาต่อสายอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในจังหวัดสุพรรณบุรี พบว่า การเลือกเรียนวิชาชีพมีระดับแรงจูงใจหรืออิทธิพลด้านบุคคลที่ทำให้นักเรียนเลือกเรียนวิชาชีพ ระดับแรงจูงใจที่สูงที่สุดคือ นักเรียนเลือกด้วยตนเอง รองลงมาคือ บิดามารดาแนะนำให้เรียน และเรียนตามคนส่วนมาก ครูแนะแนวแนะนำผู้ประกอบการแนะนำ เรียนตามพี่น้องและญาติสนิท หรือเรียนตามเพื่อน ตามลำดับ สำหรับ สมหวัง พิธิยานุวัฒน์ และ ศักนงศ์ มณีศรี (2540 : บทคัดย่อ) ก็ได้ศึกษาอิทธิพลของพ่อแม่ที่มีต่อปณิธานทางการศึกษา ซึ่งในงานวิจัยเรื่องนี้ผู้วิจัยได้ให้ความหมายไว้ว่า ปณิธานทางการศึกษา หมายถึง ลักษณะของเป้าหมายทางการศึกษาที่เด็กคาดหวัง ผลการวิจัยพบว่า ปณิธานทางการศึกษาของนักเรียนมีความสัมพันธ์ทางบวกกับการสนับสนุนทางจิตใจจากพ่อแม่ การกระตุ้นพัฒนาการทางปัญญา การกำกับ/จัดตารางเวลาและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 สำหรับ สำหรับงานวิจัยของ วรณีย์ สอนพานิช (2543 : บทคัดย่อ) พบว่าการคล้อยตามกลุ่มเพื่อน ญาติสนิทหรือบุคคลใกล้ชิด มีความสัมพันธ์กับการตัดสินใจเลือกศึกษาต่อของนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ สาขาวิชาพาณิชยการ วิทยาลัยในสังกัดกองวิทยาลัย อาชีวศึกษา เขตกรุงเทพมหานคร อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 สอดคล้องกับงานวิจัยของ คาร์เพนเทอร์และฟลีชแมน (Carpenter and Fleisman, อ้างถึงใน ทองปาน แวงโสธรณ์, 2541: 21) ซึ่งได้ศึกษาปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการเรียนต่อในมหาวิทยาลัยของเด็กวัยรุ่นในประเทศออสเตรเลียที่จบเกรด 12 พบว่า ความคาดหวังของกลุ่มเพื่อนมีความสัมพันธ์โดยตรงต่อการเรียนต่อ

5.2.4 การได้รับข้อมูลข่าวสารด้านการศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษา

ข้อมูลข่าวสารมีผลต่อการตัดสินใจของบุคคลรวมถึงการตัดสินใจด้านการศึกษา ดังเช่น งานวิจัยของ ไพศาล ธีวรงค์ชัย และคณะ (2541: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาความต้องการในการศึกษาต่อของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลายสายสามัญในจังหวัดพิษณุโลกและสุโขทัย ผลการวิจัยพบว่านักเรียนส่วนใหญ่ต้องการศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษา ซึ่งได้รับข้อมูลเกี่ยวกับการศึกษาต่อส่วนใหญ่ได้จากอาจารย์แนะแนว มนต์ จันสุทธิราษฎร์ (2548 : บทคัดย่อ) ศึกษาเรื่อง ความต้องการในการเลือกอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเลย เขต 1 ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อมได้แก่ การได้รับข้อมูลข่าวสาร การได้รับคำแนะนำในการเลือกอาชีพจากบุคคล การได้รับการชักชวนจากเพื่อนในการเลือกอาชีพ มีความสัมพันธ์กับความต้องการเลือกอาชีพ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 สอดคล้องกับการศึกษาของ ชัยสิทธิ์ ไกรคุณาศัย (2533 : 210) ได้ศึกษาความต้องการศึกษาต่อสายอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในจังหวัดสุพรรณบุรีพบว่า การได้รับข้อมูลข่าวสารด้านการแนะแนวมีผลต่อการเลือกอาชีพของนักเรียน วรณิ สอนพานิช (2543 : บทคัดย่อ) พบว่าการแนะแนวของสถานศึกษามีความสัมพันธ์กับการตัดสินใจเลือกศึกษาต่อของนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ สาขาวิชาพาณิชยการ วิทยาลัยในสังกัดกองวิทยาลัย อาชีวศึกษา เขตกรุงเทพมหานคร อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001

6. การวิเคราะห์จำแนกกลุ่ม (Discriminant Analysis)

ในการศึกษาเรื่อง การวิเคราะห์จำแนกปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเลือกศึกษาต่อระดับ อุดมศึกษาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม ผู้วิจัยเลือกใช้สถิติวิเคราะห์ การวิเคราะห์จำแนกกลุ่ม (Discriminant Analysis : DA) ซึ่งเป็นสถิติที่ใช้ในการศึกษาตัวแปร ที่ใช้ในการจำแนกหรือแบ่งกลุ่ม คน สัตว์ หรือสิ่งของ ออกเป็นกลุ่มย่อยๆ ตั้งแต่สองกลุ่มขึ้นไป ซึ่งผู้วิจัยได้นำเสนอโดยสรุปตามหัวข้อดังนี้

6.1. ลักษณะของสถิติวิเคราะห์จำแนกกลุ่ม (Discriminant Analysis : DA)

การวิเคราะห์จำแนกกลุ่ม (Discriminant Analysis : DA) เป็นสถิติที่ใช้ในการศึกษาตัวแปรที่ใช้ในการจำแนกหรือแบ่งกลุ่ม คน สัตว์ หรือสิ่งของ ออกเป็นกลุ่มย่อยๆ ตั้งแต่สองกลุ่มขึ้นไป โดยตัวแปรตามต้องเป็นตัวแปรจำแนกประเภท (categorical variable) กล่าวคือ เป็นข้อมูลนาม

บัญญัติ (Nominal Scale) หรือข้อมูลเรียงอันดับ (ordinal scale) ส่วนตัวแปรอิสระควรเป็นตัวแปรเชิงปริมาณ กล่าวคือ เป็นข้อมูลอันตรภาคชั้น (interval scale) หรือข้อมูลอัตราส่วน (Ratio Scale) กรณีที่ตัวแปรอิสระเป็นตัวแปรจัดประเภทต้องแปลงให้อยู่ในรูปตัวแปรดัมมี่หรือตัวแปรเทียม (Dummy Variable) เสียก่อน ซึ่งเหมาะสมสำหรับการวิจัยที่มีตัวแปรตามเป็นตัวแปรจัดประเภท และมีตัวแปรต้นที่วัดเป็นตัวแปรเชิงปริมาณหลายตัว ตัวแปรตามคือตัวแปรที่ต้องการจำแนกเรียกว่า Discriminating Variable ตัวแปรอิสระคือตัวแปรที่ใช้ในการทำนายเรียกว่า Predictor Variable

6.2. วัตถุประสงค์ของเทคนิควิธี

6.2.1. เพื่อศึกษาว่าตัวแปรอิสระใดบ้างที่สามารถจำแนกหน่วยวิเคราะห์หรือออกเป็นกลุ่มๆ หรือเป็นตัวแปรที่ทำให้กลุ่มต่างกัน โดยการสร้างฟังก์ชันการจำแนกกลุ่มซึ่งอยู่ในรูปเชิงเส้น

6.2.2. เพื่อพยากรณ์ Case ใหม่ที่ยังไม่ทราบกลุ่ม ว่าควรตกอยู่ในกลุ่มใดในอนาคต เช่น พยากรณ์ เด็กชาย ก ซึ่งเป็นนักเรียนใหม่ว่า น่าจะอยู่ใน กลุ่มเสี่ยง หรือ กลุ่มปกติ

6.3. ฟังก์ชันจำแนกกลุ่ม (Discriminant Function)

ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรตามกับตัวแปรอิสระจะอยู่ในรูปเชิงเส้น ดังนี้

$$Y = \beta_0 + \beta_1 X_1 + \beta_2 X_2 + \dots + \beta_p X_p + e \quad \dots 1.1$$

โดยที่ Y เป็นตัวแปรตามและเป็นข้อมูลเชิงกลุ่ม

$X_1, X_2, \dots, X_p$ เป็นตัวแปรอิสระ ; $p \geq 1$

e ค่าความคลาดเคลื่อน

β ค่าสัมประสิทธิ์ของตัวแปรอิสระ

a ค่าคงที่ของสมการ

ซึ่งเรียกสมการที่ (1.1) ว่า ฟังก์ชันจำแนกกลุ่ม Discriminant Function บางครั้งเรียกสมการจำแนกกลุ่มว่า Fisher Discriminant Function ซึ่ง R.A.Fisher ได้เป็นผู้คิดค้นขึ้นตั้งแต่ปี ค.ศ. 1936 และเมื่อใช้ข้อมูลตัวอย่างมาประมาณสมการที่ (1.1) จะได้เป็น

$$Y = a + b_1 X_1 + b_2 X_2 + \dots + b_p X_p + e \quad \dots 1.2$$

Y เป็นตัวแปรตามและเป็นข้อมูลเชิงกลุ่ม

$x_1, x_2, \dots, x_p$ เป็นตัวแปรอิสระ ; $p \geq 1$

e ค่าความคลาดเคลื่อน

$b_1, b_2, \dots, b_p$ ค่าสัมประสิทธิ์ของตัวแปรอิสระ

a ค่าคงที่ของสมการ

การประมาณสัมประสิทธิ์ $\beta_0, \beta_1, \dots, \beta_p$ ด้วย $b_1, b_2, \dots, b_p$ ตามลำดับโดยมีเป้าหมายที่ทำให้ความแตกต่างระหว่างกลุ่มมีมากที่สุด

6.4. ความต้องการทางข้อมูล

6.4.1. ตัวแปรตามจะต้องเป็นตัวแปรกลุ่ม ซึ่งอาจมี 2 กลุ่ม หรือมากกว่า การจำแนกสมาชิกของแต่ละกลุ่มจะต้องขาดจากกัน (Exclusive) กล่าวคือ สมาชิกแต่ละรายการจะต้องเป็นสมาชิกได้เพียงกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งเท่านั้น

6.4.2. ตัวแปรอิสระเป็นตัวแปรเชิงปริมาณ หรือเป็นตัวแปรหุ่น ตัวแปรอิสระที่ใช้ในการวิเคราะห์จำแนกประเภทสามารถคัดเลือกได้จากผลงานวิจัยที่ผ่านมา หรือทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งการพิจารณาด้วยเหตุผลว่าตัวแปรใดบ้างที่น่าจะสำคัญต่อการทำนายหรือจำแนกการเป็นสมาชิกของกลุ่มในตัวแปรตาม

6.4.3. ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง ถ้ากลุ่มตัวอย่างมีจำนวนน้อยจะมีผลทำให้ค่าที่คำนวณได้ไม่คงที่ ในการวิเคราะห์จำแนกควรใช้ขนาดกลุ่มตัวอย่างประมาณ 20 เท่าของจำนวนตัวแปรต้น นอกจากนี้แต่ละกลุ่มควรมีจำนวนตัวอย่างหรือสมาชิกไม่ต่ำกว่า 20 และแต่ละกลุ่มควรมีจำนวนตัวอย่างใกล้เคียงกัน กรณีที่กลุ่มใดกลุ่มหนึ่งมีสมาชิกที่แตกต่างจากกลุ่มอื่นๆเป็นอย่างมาก ควรสุ่มสมาชิกออกบางส่วนเพื่อให้จำนวนสมาชิกแต่ละกลุ่มพอๆกัน (ศิริชัย กาญจนวาสี, 2550 : 51)

6.5. ข้อตกลงเบื้องต้นในการวิเคราะห์จำแนกกลุ่ม

6.5.1. ตัวแปรอิสระมีการแจกแจงแบบปกติพหุตัวแปร Multivariate Normal Distribution การฝ่าฝืนข้อตกลงเบื้องต้นข้อนี้จะมีผลกระทบต่อความถูกต้องในการประมาณค่าของฟังก์ชันการจำแนกที่ได้ ควรใช้เทคนิคอื่นในการวิเคราะห์

6.5.2. Variance –Covariance Matrix (ขนาด $p \times p$) ของแต่ละกลุ่มต้องเท่ากัน การทดสอบความเป็นเอกพันธ์ของเมตริกซ์ความแปรปรวน - ความแปรปรวนร่วม นิยมใช้ Box'M test ถ้าเมตริก ดังกล่าวในแต่ละกลุ่มย่อยในตัวแปรตามไม่เท่ากันจะมีผลต่อความผิดพลาดในการ

จำแนกกลุ่ม

6.5.3. ในกรณีที่มีฟังก์ชันจำแนกกลุ่มตั้งแต่ 2 กลุ่มขึ้นไป มีเงื่อนไขว่าแต่ละฟังก์ชันจะต้องไม่มีความสัมพันธ์กัน

6.6. ขั้นตอนของการวิเคราะห์จำแนกกลุ่ม

ขั้นที่ 1 พิจารณาหรือกำหนดตัวแปรอิสระที่คาดว่าจะมีผลหรืออิทธิพลต่อการจำแนกกลุ่ม เช่น การแบ่งนักเรียนออกเป็น 3 กลุ่ม คือ กลุ่มที่ตกซ้ำชั้น กลุ่มที่ออกกลางคัน กลุ่มที่จบหลักสูตร ซึ่งคาดว่าจะปัจจัยหรือตัวแปรที่ทำให้นักเรียนอยู่ในกลุ่มที่ต่างกันคือ ระดับสติปัญญา ความถนัด ระดับการศึกษาของพ่อแม่ รายได้ของพ่อแม่

ขั้นที่ 2 เลือกตัวอย่างแต่ละกลุ่มเพื่อใช้เป็นตัวแทนของกลุ่ม เช่น เลือกนักเรียนที่ตกซ้ำชั้นจากกลุ่มที่ตกซ้ำชั้น เลือกนักเรียนที่ออกกลางคันจากกลุ่มออกกลางคัน หรืออาจใช้ประชากรทั้งหมดของกลุ่มก็ได้

ขั้นที่ 3 เก็บรวบรวมข้อมูลของตัวแปรอิสระที่เลือกไว้ในขั้นที่ 1 เช่น เก็บข้อมูล ระดับสติปัญญา ความถนัดทางการเรียน ระดับการศึกษาของพ่อแม่ รายได้ของพ่อแม่ เป็นต้น

ขั้นที่ 4 ตรวจสอบลักษณะของตัวแปรให้ตรงตามเงื่อนไข

ขั้นที่ 5 ใช้ข้อมูลที่จากขั้นที่ 3 มาวิเคราะห์จำแนกประเภทเพื่อสร้างฟังก์ชัน

จำแนกกลุ่ม

ขั้นที่ 6 ฟังก์ชันจำแนกกลุ่มที่ได้จากขั้นที่ 5 มาพยากรณ์ case ใหม่

6.7. การวิเคราะห์และแปลผลตัวแปรจำแนก

ในการวิเคราะห์การจำแนกเพื่อสร้างฟังก์ชันการจำแนกกลุ่มสิ่งของต่างๆ ผู้วิเคราะห์จะต้องตัดสินใจเลือกวิธีประมาณค่าฟังก์ชันการจำแนกที่เหมาะสมและจำนวนฟังก์ชันการจำแนกที่ต้องการ วิธีคำนวณฟังก์ชันการจำแนกที่นิยมใช้มี 2 วิธีได้แก่ Direct Method เป็นวิธีการคำนวณค่าฟังก์ชันการจำแนกโดยตรงจากตัวแปรต้นทุกตัว Stepwise Method วิธีการคำนวณค่าฟังก์ชันการจำแนกจากการคัดเลือกตัวแปรต้นที่มีความสำคัญตามลำดับขั้น

6.8. การพยากรณ์กลุ่มให้แก่ Case ใหม่

ดังที่กล่าวมาแล้วว่า จะมีการนำสมการจำแนกกลุ่มที่สร้างขึ้นมาใช้ในการพยากรณ์ Case ที่ยังไม่ถูกจัดกลุ่ม เช่น คาดว่าลูกหนึ่รายใหม่จะอยู่กลุ่มใด โดยทั่วไปจะมีหลักเกณฑ์ที่ใช้จัดกลุ่ม

Case ว่าควรอยู่กลุ่มใด 3 เทคนิคด้วยกัน ดังนี้

6.8.1. Maximum Likelihood หรือ Probability Methods

เทคนิค Maximum Likelihood เป็นการคำนวณหาความน่าจะเป็นหรือโอกาสที่ Case ใหม่จะอยู่ในกลุ่มที่ $i : i = 1, 2, \dots, k$ แล้วนำมาเปรียบเทียบกัน เช่น ถ้ามี 2 กลุ่มจะหา P ของ Case ว่าอยู่ในกลุ่มที่ 1 และ 2 ถ้า $P(\text{Case อยู่ในกลุ่มที่ 2}) > P(\text{อยู่ในกลุ่มที่ 1})$ จะกำหนดให้ Case นั้นอยู่ในกลุ่มที่ 2 วิธีการนี้จะต้องอาศัยเงื่อนไขที่ว่าตัวแปร ต้องมีการแจกแจงแบบ Multivariate normal และความน่าจะเป็นที่คำนวณจะเป็น Posterior probability

6.8.2 Distance Functions

เป็นการคำนวณหาระยะห่างจาก Case ที่ต้องการจัดไปยังค่ากลางของกลุ่ม (Group Centroid) ถ้าระยะห่างจากค่ากลางของกลุ่มใดต่ำสุด จะจัดให้ Case ดังกล่าวอยู่ในกลุ่มที่มีระยะห่างต่ำสุดนั้น โดยที่การคำนวณระยะห่างใช้ Mahalanobis Distance นั่นคือ หาค่า Mahalanobis Distance ของ Case นั้นกับจุดกลางของกลุ่มต่างๆ และจะจัด Case อยู่ในกลุ่มที่มีระยะห่างจาก Case นั้นถึงจุดกึ่งกลางน้อยที่สุด

6.8.2. Linear Classification Functions

วิธีการนี้จะใช้สมการจำแนกกลุ่ม Fisher โดยการแทนค่าของตัวแปรอิสระหรือตัวแปรจำแนกกลุ่มของ Case ใหม่ แล้วคำนวณหาค่าตัวแปรตามหรือ Discriminant Score (D) ถ้าค่า D ของกลุ่มใดมีค่ามากที่สุด จะจัด Case ให้อยู่ในกลุ่มนั้น

6.9. การประเมินความถูกต้องในการจำแนกกลุ่มของฟังก์ชันจำแนกกลุ่ม

โปรแกรมจะทำการวิเคราะห์ จำทำการคำนวณค่าร้อยละของการจัดสมาชิกเข้ากลุ่มได้อย่างถูกต้องหรือหรือเรียกว่า Hit Ratio (อัตราส่วนการจำแนกได้ถูกต้อง) ซึ่งคล้ายกับค่า R^2 ในการวิเคราะห์ความถดถอย Hit Ratio สิ่งนี้ชี้ว่าฟังก์ชันจำแนกสามารถสมาชิกในกลุ่มได้ถูกต้องเพียงใด Hit Ratio ที่ยอมรับได้ควรมีเปอร์เซ็นต์สูง อย่างน้อยควรจะต้องสูงกว่าเปอร์เซ็นต์การทำนายถูกตามโอกาส หรือเปอร์เซ็นต์ของจำนวนสมาชิกของกลุ่มที่มีขนาดใหญ่ที่สุด